

Vadász- és védő-fegyverek.

Nevezetesen:
Egyszerű percussió fegyverek ft. 7.80—15 ftig.
Kétesövű percussió vadász-fegyverek, vas-csővel ft. 14.50—20 ftig. Ruban-csővel ft. 20.50—26 ftig. Zsinóros, patkószeg, angol Bernát- s egyéb damasz-csővel ft. 28—65.
Kétesövű Lefauchex (hátultöltő) vadász-fegyverek Ruban-csővel ft. 38—45, patkószeg, rózsa-, angol, moire, Bernát-, damasz-csővel ft. 48, 55, 65, 75—120.
Kétesövű Lanester (hátultöltő) vadász-fegyverek, különemű damasz-csővel ft. 85—120.
Lefauchex marok- (zseb-) revolverek, hatlövettel ft. 9.80—20.
Lefauchex-revolverek 2 mozgással, hatlövettel, egyszerű simák ft. 12, 13, 14. Finomabbak, cbenfa és elefántcsont agyakkal, szép véseikkel, arany és ezüst berakattal ft. 15, 18, 21, 24, 30—50. — 10 és 12 lövettel, különemű kiállításban ft. 39—45.
Egyszerű zsebpisztolyok (tercerollok) pártját ft. 2.50—12.—
Kétesövű " ft. 4.80—20.—
Flobert-féle szoba-czélpisztolyok darabja ft. 9—13.50. Nemkülönb. puskák ft. 19—25.
Papírtöltények, Lefauchex-fegyverek számára, több rendbeli jó minőségben, ezret ft. 16—32.
Készen töltött vörös rézpatronok, revolverek számára, százát 7^m/_m ft. 3.20, 9^m/_m ft. 3.80, 12^m/_m 4.20.
 Mindenemű lőkapszok, fojtások, töltő-készletek Lefauchex-fegyverek számára, vadásztáskák, Lefauchex patronartörök és övek, löpörtöltők, 1—5 fontnak való tűzmentes löpörtörök, sörét-zacsok, lőkapszok-gepek, vadász-kürtök és jelsípek, fegyverszíjak, fegyvertörök s minden egyéb legújabb vadászó-szerek dús választékban, jutányos árak mellett ajánlják

KERTÉSZ ÉS EISERT Pesten,

Dorottya-utca 2. szám, a „Magyar király”-hoz című szállodával szemközt.
 Különösen kiemeljük, miszerint frásbéli megbízásoknak gyorsan és legnagyobb figyelemmel felelünk meg, minden időnk megrendelt, vagy személyesen vásárolt fegyvert pedig, ha bármily okból nem találja megfelelőni, s egy hó letétele alatt változatlan karban bérmentre küldetjük vissza, **masal cseréljük ki**, vagy esetlegesen annak értékét térítjük meg. Kimerítő árjegyzékkel kívánatra szolgálunk.

607 (3-6)

Titkos betegségeket

még makacs és üdült bajokat is úgy kórodában, mint magán gyakorlatát folytán több ezer beteg legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gatlalnak. gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyít

Med. dr. Helfer Vilmos

Pest, király-utca 27. szám Medetz-házban, 1-ső emelet, délelőtt 7—9-ig, délután 1—4 óráig.

Díjazott levelekre azonnal válaszolunk, s kívánatra a gyógyszeriek is megküldetnek.

579 (10—12)

Bőrbajok valamint **titkos betegségeket**

és súlyos utóbajjal ellen, sok évi tapasztalás s a világhírű Ricord (egykori párisi tanárának) módszere után, siker biztosítása mellett, rendel:

Sugár F. orvos stb.

Lakása Pesten, **váci-utca 15-ik szám alatt**, a korona kávéház mellett.

Elyogad naponta 11 óráig, délután 1—4 óráig.

Megkereshető levél által is.

Előfizetési felhívás

„ELLENŐR”

október—decemberi folyamára.

Előfizetési árak:

Egész évre	16 ft. — kr.
Félévre	8 „ — „
Negyedévre	4 „ — „
Egy hónapra	1 „ 40 „

Előfizetheti Heckenast Gusztáv kiadóhivatalában Pesten, egyetem-utca 4-dik szám. (2—2)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelent s ott, valamint minden hitelen könyvkereskedésben kapható:

Előfizetési felhívás

TARKA VILÁG

és **KÉPES REGÉLŐ**

szövegben és rajzokban dús változatosságú folyóiratra.

Előfizetési feltételek:

Postán küldve, vagy Buda-Pesten házhoz hordatva.

Évnyegyre (október—december) **1 ft. 50 kr.**
 Félévre (október—március) 1869—1870.) **3 „ — „**
 Háromnegyedévre (október—június 1869—1870.) **4 „ 50 „**

Folyó évi januártól kezdve teljes számú példányokkal még folyóvást szolgálhatunk.

A pénz levelek bérmentes küldése kéretik.

Gyűjtőinknek tiz előfizetett példány után tisztelet-példánnyal kedveskedünk. A „Tarka Világ és Képes Regélő” kiadó-hivatala, (Post, egyetem-utca 4-dik szám alatt.) (3—3)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

A magyar irodalmi tanulmányok kézikönyve.

A felgyrnásiumi s felreáltanodai tanulók számára SZVORÉNYI JÓZSEF,

cist r. áldozár, egrí főgyrnásiumi igazgató s magyar akadémiai tag:ól. 8-rét 453 lap, füzve 2 forint.

Első nyilvános magasb **kereskedelmi tanintézet**

Bécsben, Praterstrasse 22. sz. alatt.

A legközelebbi iskolai év f. évi október 4-én veszi kezdetét, a beiratások szeptember 25-től kezdve történnék. Programmok az igazgatóság részéről ingyért küldetnek meg.

A végzett tanhalgatók, a cs. kir. hadseregben az egyévi önkéntes szolgálat kedvezményét élvezendik.

Porges Károly, igazgató. 618 (4—4)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám), megjelenetek és minden hitelen könyvárusnál kaphatók:

Kárpáthy Zoltán. Regény.

Irta **Jókai Mór.** Harmadik kiadás.

Három kötet (a népszerű kiadás 32—37. füzet) füzve **2 ft. 40 kr.**

Egy magyar nábob. Irta **Jókai Mór.** Regény 3 kötetben. Harmadik kiadás. Népszerű kiadás 38—43. 16-rét 255, 255, 253 lap) füzve **2 ft. 40 kr.**

Az új földesur. Regény két kötetben. Irta **Jókai Mór.** (Jókai munkái 44—47.) Második kiadás. (16-rét, 221, 243, 1.) Füzve **1 ft. 60 kr.**

Szegény gazdagok. Regény. Irta **Jókai Mór.** Második kiadás. (Jókai munkái 48—53) 3 kötet (kis 16-rét 239, 263 l.), füzve **2 ft. 40 kr.**

A magyar előidőköl. Irta **Jókai Mór.** Második kiadás. (Jókai munkái 54—55.) (16-rét 267 lap), füzve **80 kr.**



Pest, október 10-én 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonszok egyútt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politkai Ujdonszok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonszokokk: Egy négyzer hasábnott petit sor vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszori igtatásnál csak 7 krba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Beesben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden igtatás után 80 krajczár.

Két Illéssy.

A Jászkunság legtekintélyesebb családai közé tartozik az Illéssy-család a Nagykun-kerületben. Tekintélyét nemcsak jelentékeny birtoka, összekötetése az ország több részeiben, hanem főkép az biztosította másfél századon át, mert folyvást fiakat adott a hazának, egy a katonai mint a polgári pályán, kik részint saját kerületökben viselt hivatalok, részint szélesebb körben működésük által háboruban és békeben jó szolgálatokat tettek, s míg magoknak elismerést és kitüntetésekert szereztek, ismertté tették az Illéssy nevet az országban.

Mióta Illéssy György, nejevel Bartók Zsuzsánnával, Zemplénmegyéből még a jászkun váltáság (1745) előtt a Nagykunságba költözött s Kisujszálláson teleült le, s a váltáság alkalmával szép birtokot szerevezve, tudományos képzettsége által is kitünve, törzs-atyja az Illéssy-család jelenben is virárgzó nagykunsági ágának: azóta nem volt nemzedék, mely egy vagy több jeles Illéssyt ne ismert volna ez ágból. A katonai pályán jeleskedtek Illéssy Sándor altábornagy, János őrnagy, László százados, Sámuel főhadnagy; s ismét Sándor forradalmi (1848.) önkéntes hadnagy. A polgári pályán: négy kapitánya Nagykun kerületben. E hazafias család két legnevezeteseb tagjának arczképét s élettrajzát mutatjuk be mai számunkban, Sándorét az altábornagyét és Jánosét a nagykun kapitány és 184⁸/₁₀-ki kormánybiztosét.

hivatkozni, különbözött a megyei élet szabadságától; sigy abban az egyének, ki országra szóló hivatást rejtett keblében, kétszeres nehézséggel sikerült a nyomott helyzetből való kiemelkedés, s tehetségének érvényesítése. Az időszak, melyben Illéssy Sándor élt és küzdött, kiválóan kedvező volt, a katonai babér megszerzésére, s a gyors előléptetésre; az utolsó török háboruk és a franciaia, napoleoni háboru korszakába esett az őlete is. Ezen alkalomnak bozontos üstökét azon-

Kisujszálláson, a Nagykun-kerületben; atyja János, nagykun kapitány volt. Elemi iskoláit szülővárosában végezte, szélesebb körű kiképeztetést pedig a debreczeni reform. kollegiumban nyert. Mint családja számára hátrahagyott önéletirátában föl van jegyezve: kised korától „állhatatos hajlandósága“ levén a katonai pályához, atyja engedelmével, és a szintén kun származású Mészáros ezredes (az 1848-iki hadügyminiszter atyja) meghívásával 1785. april 11-dikén magyar királyi lovas ezredbe lépett, s a kollegiumtól akkori szokás szerint elbucszván, ezredéhez Lengyelországba utazott.



ILLÉSSY SÁNDOR.

I. Illéssy Sándor. (1769—1832.)
 Ki a Jászkunság helyzetét a multban fölismerete: fogja érteni egy jeles nagykun mondatát, miszerint a kun ember a köhöz hasonló, a mit bármennyire dobunk föl, csak fekhelyére esik vissza. A Jászkunság szabadalma, melyre oly büszkén szeretnek

ban csak bátor, erélyes és eszélyes, s hadtudományilag is képzett egyén ragadhata meg szerencsésen.
 Illéssy Sándor 1769. márcz. 4-én született

érte őket. Illéssy a rendetlen élelmezés s gyakori koplalás miatt elgyöngültlen s nagy beteglen feküdt négy hónapig Zimonyban, hol egy éjfélkor becsapott villám által kigyuladt la-

kasából egy hűséges szolgálója mentette ki. Az istállóban, jászolban fekvés dacára végre is kigyógyulva, Belgrádban szállásolt 1790—91. év végéig, mikor ezredével Galli-
cziába rendeltetett.

A francia háború kezdetén az ezred öt osztályból háromat válogatva ki, 1793. novemberben a Rajna mellé rendeltettek, a másik kettő Gallicziában maradván; Illéssy az előbbieken volt; 1794-ben főhadnagyságra nyert előléptetést. Első táborhelyük Mannheim volt, honnan tíz nap múlva a Rajnán átkelvé, változó szerencsével harcoltak a francziákkal. „E példa nélkül fáradságos és veszedelmes háborúban” 1794—1801. években csaknem megszünés nélkül részt vett. Több érdekes csata leírását mellékeli önéletrajzához. 1794 októberben egy elfogott svadron kiszabadításáért Albert herceg akkori parancsnok ajánlotta a Mária Terézia keresztjének elnyerésére, ő arra érdemesnek találtott, de a kitüntetés német ezredese nyerte meg.

Frankfurtnak Lafert által célba vett bevételét nagyrészt az ő ezredének vitézsége hiúsította meg, miért ő is kitüntetésben részesült, 1797. júniusában főherceg Károly által kapitánynak nevezetve a Blankenstein huszárezredbe.

1798-ban az egész armádia új felszerelésre Bécsben összehívott hadbizottmányhoz rendeltetve, hat hónapig a huszárok nemzeti ruházatának meghatározásában munkálkodott; de a campoformioi béke felbomlása ez időre esvén, a legnagyobb sietséggel kellett ezredéhez visszamenni; már 1799. júniusban a Cappel völgyén utazott át és a Strassburgból kicsapott Leval francia tñok hateret emberét visszanyomta. 1800-ban a francziáktól megszállott Biberachon keresztül akarván vágni magát, sebet kapott, de élte veszélyével megszabadult. E legveszélyesebb sebével a negyven mérföldnyire levő főtiszt kórházba vitetett, az urban elhanyagolt kilenc hüvelyknyi seb következtében csaknem karját veszté, mit három ízben szándékoztak lementseni, de a minek ő ellenszolgált. Négy hónap multával gyógygyulván még ez év augusztus elején ezredéhez ment és őrnagynak nevezetett ki. Ezután a jászkonok és hajdukból felállított nádorhuszárokhoz tétetett át a nádorispán József ajánlatára. Ez egészen új ezredhez akarták feleltetni érdemeit József nádor több nyilatkozatai, előszóval és fennmaradt írásban tolmácsolják; 1805-ben más lovas ezredhez akarták feleltetni: de a nádor, mint ezredtulajdonos kívánságára, ennek kormányzásánál megmaradt.

1805-ben a francia háború újra kiütésekor szép ezredével újra a Rajna felé ment; részt vett az ulmi- és meiningeni nagy ütközetekben, hol ezrede legnagyobb része elhullott. Az új szervezésben szintén övé volt az oroszlan rész; mit befejezvé, Gallicziába rendeltetett át.

1808-ban alezredessé lón s Varsó körül mint katonai kormányzó alkalmaztatott. 1809-ben ezredessé nevezetett ki, akkor régi sebei gyógyítása végett a vihnyi fürdőt használta; majd ezredével Kecskemétre ment. 1811-ben Ebeczki Tihanyi Tamás udvari tanácsos és septemvir, Johanna leányával Pesten egybekelt. Ugyanekkor ezredével Bécsbe rendeltetett udvarlásra. 1815-ben brigáda-tábornokká mozdítottatott elő.

1813-ban a drezdai és lipcei vérengző ütközetekben is részt vett. Majd ő Felsője a király személye mellé rendeltetve, Drezdától minden pihenés nélkül utazott Baselig. A párisi békekötésig, és míg Ferencz Bécsbe vissza nem jött — folyvást a király személye mellett volt, egy főudvari szálláson.

1814-ben Sándor orosz császár a szent Vladimir keresztelést tündette ki Lafert seregének

tönkretételéért, majd csakhamar a szent Anna keresztjével is megajándékozta.

1815-ben a francia háború újabb folyamában az armádia avangárdáját vezényelte, mint tábornok. Részt vett a párisi, fontenebleau-i, orleans-i, dijoni-i disz-táborozásokban; s október végén kedves hazájába visszatért. 1816-ban Kassára, innen 1819. Debreczenbe rendeltetett, visszatérvén 34 esztendő multával oda, hol gyermekiskoláit végezte.

Azonban megjegyzésre méltó, hogy 1814-ben a három főhatalmasság Budán időzése alkalmával hat kiválogatot divisiójával Pest alatt mulatott, s hadgyakolatai által a hatalmasságok dicséretét érdemelte ki. Szintén 1814-ben kisérte Mária Luizát, Napoleon hitvesét Rombillion városától Dijonig, a kit (kocsija mellett lovagolva) mulattatni szerencsés volt.

Időközben (1802—25) Bars, Szabolcs, Tolna, Arad, Bihar vármegyék táblalábjokul választák. 1830-ban pedig altábornagynak nevezetett ki: s Lembergbe tétetett; 1831-ben az egész Bánátra nézve, Temesvárra osztályparancsnoknak, hol sok sebe által okozott vég elgyöngülésben, 1832. ápril 23-án éltének 64-ik évében jobb létre szenderült.

A temesvári katonai tisztességtétel után régi kívánsága és végső rendelése szerint Kis-ujszállásra, szülővárosába hozatván, az éltében kijelölt helyre, testvére mellé temettetett.

Önéletrajzából, melyet csak családja számára írt — igen szép lélek tünik ki, — oly férfi jelleme, a ki minden hir és fénysovárág nélkül csupán kötelességét ohajította teljesíteni nemzete s fejedelme iránt, és a kinek mivelttségét, emberszeretét, vallásos érzületét, melyeknek annyi szép tanujelét adta hagyományilag is — a marczona idő kegyetlensége, a hosszas katonai pálya zordonsága ki nem oltotta; a ki ezek folytán megérdemli, hogy most időmultával jó emléke megújittassék. *Varró Sándor.*

II.

Illéssy János.

(1791—1867.)

Illéssy János nagykun kerületi kapitány, országgyűlési képviselő, családja fészken Kisujszálláson született 1791-ben. Atyja volt Illéssy János, az előbb leirt Sándor altábornagytestvére, harmadik közvetlen kapitánya a N.-Kun-kerületnek az Illéssy-családból, anyja Magyar Erzsébet Pomázról Pestmegyében.

Illéssy János alsóbb iskoláit szülővárosa virágzó középiskolájában, a felsőbbeket részint a debreczeni ref. kollegiumban, részint a késmárki evang. lyceumban végezte. Ügyvédi oklevele megnyerése, után elődei példájára, kerületi tisztviselői pályára lépett. Elsőben a kerületben tiszteletbeli aljegyző, majd első alügyész volt; 1828-ban a nádor által nagykun-kerületi kapitánynak szemeltetve ki, arra a kerületektől megválasztott, mely hivatalát erély, igazságosság, és hivatali pontossággal viselte 1848-ig. A heves-nagykunsági népes reform. egyházvidék méltányolva a politikai téren szabad szellemű és erélyes működését, s az egyházi téren is igénybe ohajtván venni tapasztalt-ságát, erélyét, hajthatlan jellemét, és hitfelekezethez tántoríthatatlan ragaszkodását, ugyanazon 1828-ik évben a díszes és nagyhatású egyházvidéki segédgondnoksággal tisztelte meg.

Az 1830-ki nevezetes országgyűlésre a Jászkon-kerületből országgyűlési követnek választott, mely nemzeti ünnepély alkalmával az akkor megkoronázott magyar király V-ik Ferdinánd által aranyarkantus vitézzé üttetett. — Az 1832-ki hosszú és nagyhorderejű országgyűlésre ismét követté választott a Jászkon-kerületek által, hon-

nan azonban némely szabad szellemű nyilatkozataiért felsőbb figyelmeztetés nyomán a kerület által, 1834-ben Félégyházán tartott közgyűlésen visszahivatott. Ennyire burokratikus befolyás alatt voltak még akkor a Jászkon (ugynevezett *szabad*) kerületek! De Illéssy János ez alkalommal oly fényes megtisztelésben részesült, mint nem sok polgára e hazának. Követtársai ugyanis Pozsonyban bucsuiratot szerkesztettek Szathmármegye követe, az országoshírű Külcseyvel, melyben eltávozásán sajnálatukat, s elvesztése fölött fájdalomukat fejezik ki, kéri barátságát, a haza iránti szeretetét továbbra is megtartani, mely iratot 70 legjelesebb követtársra írta alá.

A szabadság történelmében örökemléki 1848-ik év nagyobb és hatályosabb működési tért nyitott erélyének, tapasztaltságának és lángoló honszerelmének. Ez évben ugyanis Jászberény városa választotta meg az első magyar parlamentbe képviselőjének, melyben a haza szabadsága és függetlenségének egyik bátor bajnoka volt. Az országgyűlést Debreczenbe is követte, tárgyalásaiban szilárd eltökéltséggel vett részt. — A honvédelmi bizottmány kismervén tette-rejét, tántoríthatlan jellemét, 1849. február 5-én a Jászkon-kerületbe teljhatalmu kormánybiztosul küldötte s e hatáskörben 1849. május végéig ritka erélyvel és sikerrel működött a forradalmi irányzatok támogatására; ujonczokat szedetett, nemzetorséget és guerilla csapatokat szervezett s a jó szellemet mindvégig föntartotta. — A második magyar miniszterium őt mint tapintatos és nagy tapasztalású bírót a hétszemélyes tábla közbírójává nevezte.

A világosi végetes esemény folytán augusztus 13-án tul, mi eddig honi erény volt, bűnnek tekintetvén, ő is sok más százzal bujdoskolni vala kénytelen két egész évig. Midőn azonban Budán való hosszab tartózkodása alatt elfogatása kikerülhetlenségét látta: 1851. őszén a pesti haditörvénszéknel magát önként feljelentette. 1852. május 5-én vagyona elkobzása mellett kötélt általi halálra ítéltetett, kegyelem után azonban az ítélet vagyonvesztés és 10 évi vasnéklüli várfogságra enyhítettett. Fogsága idejét 1852. július 15-től kezdve Josephstadtban töltötte 1856. decz 7-ig, a mikor egy részletes kegyelem őt is szabadá tette.

Fogságát, hajlott kora dacára nemességemegadással, büszke öntudattal túrte, jelleme itt is erős, reménye hazánk jövő deréje iránt soha el nem fogyatkozó. Hosszu börtön óráit, míg meg nem tiltatott, olvasással és esztregályozással töltötte, kéziműveiből örömmel küldözött haza kedves ismerőseinek.

Kiszabadulta után két ízben érte még az ősz hazafit a jászkon nép bizodalma. A kunszentmártoni választó kerület az 1861-ki országgyűlésre képviselőjeül választotta. Az 1865-ki nagy horderejű országgyűlésre ismét ugyanazon kerület tiszteletmegbízodalmaival. De ez újabb bizalmat már meg nem köszönheté kerületének, mert az országgyűlés megnyitását megelőző napokban szélhűdés érte. Élő halott volt ez idő óta másfél évig, míg test és lélek lassanként kimerülvén, csendesen aludt el 1867. június 16-án 76 éves korában. — Átszenvedve a haza viharait, most már ott pihen a kisujszállási közsirkertben ősei elhamvadt porai mellett.

A kisujszállási ref. középiskoláról, melynek virágzásán életében gyönyörködve munkált, halála esetére sem feledkezett el, 1000 ft. alapítványt tevén végrendeletében, hogy ennek kamata évenként egy felsőbb tudományokra törekvő kisujszállási jó erkölcsű s szorgalmas szegény ifjunak adassék végrendeleti örökösai által.

Arcképének, melyet lapunk mai számában közlünk, eredetiét, vizsgálati fogsága ideje alatt a pesti Uj-épületben rajzolta Simonyi; a mi rajzunk egy erről készült fénykép másolata. *Hajdu Lajos.*

Romhányi.

Költői beszély. — Első ének.

Irta GYULAI PÁL.

(Vége.)

29.

Matildot hogy nem látogatta
Romhányi félhónapja már.
Talán végkép is oda hagyta
S Matild reá hűjába vár?
Nem hagyta el, csupán csak szinli,
E nő éreze mit veszi,
S ha hű lovagját jól megsinli
S megbánja rozszeszereit:
Majd megbocsát, ének egymásnak,
Addiglan udvarolgat másnak,
Hogy féltsze az. Kopott fogás,
De szeretők közt így szokás.

30.

Kiválaszt e játék tárgyal
Egy ifju, szép, kedves leányt.
Oh vissza rád ne szálljon átkul,
Könnymű ifju meg ne bánd!
Ilonka, haj, mért kelle látnod
És megszeretned oly nagyon,
Faludtól oly korán megválnod?!
Milyen boldog valál te honn!
Mint ibolyácska enyhe árnyban,
Mosolyogva nyíltál szende bájban,
És itt lép egy durva kéz
S tavasznapod utáná vész.

31.

Ilonka Csáth báró leánya,
Elveszté anyját még korán;
Atyjának fénye és bálványa
Hanyatló élte alkonyán.
Vidám gyermek fűrtös fejével
És mégis komoly hajadon,
Ha meláz mélyen kék szemével
S meghajlik mint a lilium.
Oly ártatlan mosolygva, sirva
És mintegy homlokára írva:
Rá nézve majd a szerelem
Öröm vagy bú, de végtelen.

32.

Félenken lép a nagy világra,
Estélyen, bálban előgult,
Nagynője itt a garde des dames-ja
Ki immár régen elvirult;
Egy tisztos nő, észfensősége
Elismert sok család előtt,
Matildnak szörnyű ellensége,
Nagy hírért utálja őt.
Azért Romhányit jól fogadja,
Hadd legyen udvarló lovagja
Hugának; ez reszket, pirul
És a magányban könnye hull.

33.

Oh könnye első szerelemnek,
A melyet vágy s öröm fakaszt,
Harmatja édes gyötrelmeknek,
Egyszerre szülex egész tavasz;
Ilonkának minden esekélység:
Egy hang, egy szó, egy kis virág,
Szent emlék vagy nyíló reménység,
Salonja boldog kis világot,
S mi szépet érez, sejt kedélye
Romhányit koszoruzza véle.
Egész egy férfi ideál
A mint hívó lelkeber áll.

34.

Romhányi a kezdett udvarlást
Nem hagyja el, de unja már;
Restelli, hogy így tettet folyvást,
S csak alkalmas időre vár,
Hogy megbocsáson kedvesének.
De hát Ilonkából mi lesz?
Elbírja gyászát tört szívének?
Romhányi ily kérdést se tesz.
S habár a lány fejle szerelme
Meghatja néha egy-egy perczre,
Megnugszik és ily szokat ejt:
„Ifju leány hamar felejt.”

35.

És ürügyet a békülsére
Oly könnyen lel két szerető,
Kivált a midőn segítségre
Siet hozzájuk sors, idő.
Lajos Fülöp im trónját veszti,
S türelmét a jó bécsi nép,
Magyar beszédét fennebb kezdi
S elvégre tenni is kilép.
És teljesült Romhányi vágya,
Megnyílt a rég ohajtott pálya,
Matildja szintén lelkesül
S a karzaton tapsolva ül.

36.

Romhányi tart tüzes beszédet,
Minőt nem tartott soha még,
Megrázza harsány hangj a léget,
És arca felpirulva ég.
Kevés ész az egész beszédben,
De sok a forradalmi láz,
S az akkor még új volt egészen,
Ugy éljenek, hogy reng a ház.
Matild nagy tüzzel kendőt lenget,
Romhányi büszke szíve enged,
S mikor elszólt a gyűlés,
Már megtörtént a békülés.

37.

Romhányi ott a lépéső alján
Még várja bájos özvegjét,
Találkoznak s már ott csüng karján,
Van bók, mosoly, nyájas beszéd.
„Ma önmagát is fölülmulta...
Ebédlejen együtt velem...
A honfű arczát feldulta!”
„Nem az, Matild, a szerelem.”
„Oh annál jobb, de csak rám nézve...“
S a hintóban már kéz a kézbe.
„Matild, feledjük a mi mult!”
S a többi egy kézcsókba fult.

38.

Ilonka mind hűjába várja
Romhányit, ki elhagyta már,
Bűjút, titkát magába zárja,
Lemond, remél és újra vár.
Mélázva gyakran visszaéli
Multjának boldog perzeit,
A lépéső néha hallni véli
Az ifju könnyű lépteit.
Nem ő; már egy hónapja tölt el,
Még illemből, szinből se jött el.
Ilonka néma búban él,
Tűr, szenved s többé nem remél.

39.

De Blanka grófnő, a nagynéne,
Nem tūri ily némán a bajt,
Hamar megtául nyelve féke
És üt miatta szörnyű zajt:
„Mily léha urfi és goromba!...
Oh férfinak könnyen ne higj!
Fajult világ! az én koromba
Gavallér nem tett volna így.
Világos mért udvarla néked,
Hogy Matildban féltékenységet
Keltessen s meglágyítsa majd...
Oh bár csak vesztett volna rajt!”

40.

A néneinek más nem, csak az fájt,
De huga, haj, most érti meg;
Hogy mily játékozottul szolgált
Egy hū sziv szeszélyinek.
Egy-egy új seb hát mindörökké!
Elfojtott könnye megered,
Becsülni sem lehet már többé,
Kit szíve még most is szeret.
Hogy könnyét, mely arczára csordul
Ne lássa néneje, félre fordul.
Az tán nyugodt, fenntartja még
Szemérem és szív büszkeség.

41.

„Ilonka, hidd meg, ugy haragszom.
Mily ügyesen kitervelem!
Mily boszus lett vón' az az asszony,
Ha hozzá nőül adlak én.”
„Kibez néném?” „Ugyan még kérdés?
Romhányi grófhöz, édesem!”
„Nem mentem volna hozzá férjhez.
Mert nem szerettem soha sem.”
„Ezt nem hívém! Valóban? Lám, lám!
„Ezt partie lett vón', édes lánykám!”
„Hagyjuk néném! — Ilon felel —
Oh ennyi szót nem érdemel.”

42.

E percz után a szende lányka
Bátrabb, mintegy megváltozott;
Nem rejtözött többé magányba,
Nem sirt és nem ábrándozott.
Elfoglala esztét, kedélyét,
A társas körben emulat,
Takarja bűjút, szenvedélyét,
Kivülről nyúgódtt hangulat.
De egy-egy elfeledt órában
Fölérez s elmélyed magában:
Oh mennyi minden oda van,
És érzi, hogy boldogtalan.

43.

Eloszlott az ország gyűlése,
Megújult alkotmánya kész,
Uj korszakot kezd végülése
S a mult kétes jövőbe vész.
Ilonka atya fejcsóválva
Pozsonyból már siet haza:
„Bár örömrünkre bú ne szállna,
Aggódóm érted, oh haza!
De te is búsz vagy, édes lányom!”
„Már nem, mert kis falunkat látom,
Oly csendes nyugalmat lehel,
Kék füstje vígan üdvezel.”

44.

De a falusi élet esendje
Nem nyujt gyógyító balzsamot,
Hiába munkás életrendje,
Enyhült, de nem gyógyulhatott.
Ő nem csupán udvarlót veszte
Romhányiban, mint annyi más,
Ő szíve eszményét kereste,
S hitét találta a csapás.
Egy dús tavasz hervadt virága,
Kedélye összedult világa:
Hulló remény, haló öröm
S mint ősz köd, rideg közöny.

45.

Szeretné atya férjhez adni,
Sokáig élni nem remél,
Bár tudná boldogságba hagyni
S mind újabb aggodalma kél.
Hogyan maradjon árva lányka,
Ki őrt, védi meg szegényt?
Az öreg ur egyetlen vágya
Megérni a várt vőlegényt,
S ha még lehet, folytán a nyárnak,
Hisz házához udvarlók járnak,
S köztöttek legkivált egyet
Kedvel, kitüntet szerlelett.

46.

Telegdi gróf ez, korra nézve
Harminez és negyven év között,
Ki, megbukván a kormány Bécsbe,
Ismét hónapba költözött.
Az ifju conservatív pártnak
Egyik kitűnő tagja volt,
Baráti töle sokat vártak
S pályáján mind feljebb hatolt,
De márcziusnak nem várt napja
Dicsőségét a porba csapja,
És most jóságig kóborol
És Ilonkának udvarol.

47.

Ilon, hogy töltse atya kedvét
Mindig beszédes és derült,
És pazarolja bája kincsét,
Melyet már többé nem becsült.
Telegdi gróf magán csak bámul,
Hogy mint egy ifjoncz ugy szeret,
S becsvágyó lelke lázalmábul
Ily szenvedélyre ébredett.
Már be is vallaná szerelmét,
S legyőzni nem képes félelmét,
Ilon nem bátorítja őt,
S mindig csak :z, ki azelött.

48.

Egy éve most, tisztéhez képest,
Mily sok mindent fogalmazott,
Megyéhez és országgyűléshez
Nem egy dörgő leiratot,
S most nem tud egy levélkét írni
Ilonhoz, százszor tépi el,
Kudarczát nem tudná elbirni,
Pedig már nyilatkozni kell.
Atyjához ír s féljig megkéri
A lányt, így kisebb szegény éri:
Egy államirat a levél,
Inkább a sor között beszél.

ában mutatkozik, máshol a villanyosság képét ölti magára, amott végre a testek párányait izgatja-mozgatja, s kényszeríti, hogy különböző arányban és csoportozatokban szedgődjének egymáshoz és alkossanak különböző testeket. Ez utóbbi munkássága, a kemikus vonzás (vegyvonzás) nem szintoly titokszere-e, mint a mágnes vonzása, melyet oly büvösnek, vagy az égitestek vonzása, melyet oly csodálatosnak tartunk?

És bizony ezeknél egy csöppel sem kevésbé csodálatosak azon jelenségek, melyeket most e csésze kávéban, s e darab czukron volt alkalmas szemlélni — a testrészekék vonzódása szintoly titokzatos, mint a parányoké vagy az égitesteké. De mi e köznapi tünemények — melyek mindenike épen oly bámulatos csoda, mint az, hogy a delej magához rántja a vasat — figyelmünkre sem méltatjuk; pompán, érdektelenül haladunk el mellettük, anélkül hogy akár csak egy pillanatig jártatnók rajtok szemünket, ha nincs is egyéb dolgunk, ha gyilkol is az unalom. Vizet töltesz borodba; eszedbe sem jut arra gondolni, hogy ha a víz-meg bor-részecskéket ama csodálatos vonzás nem kergetné egymáshoz, e két folyadék soha össze nem keverednék — mint nem keveredik például a víz-meg olaj. E kölesönös vonzás következtében a víz-részecskéik bele hatolnak a bor-részecskéik között nyíló hézagokba, s ott szerzte terjedeznek, épen úgy, mint a kávé a cukor apró közeiben, s megvan a keverék. Ha a konyhaszagot behozod magaddal a szobába, ez legfőleg megbeszant, de koránsem buzdít elnékedésre, hogy itt is ama megfoghatatlan vonzódás uralkodik, melynek folytán a rosz vagy jó szagot árasztó testek elilló részecskéik bőrközébe, köntöstinkhöz tapadoznak. Ha irsz vagy rajzolsz, a rajzón részecskéit a papíroszhoz tapaszod, a mi nem volna lehető, ha e két test részecskéik között bizonyos rokon-szeny, vonzódás nem uralkodnék. Itt egy pohár víz, oldalán megakva gyöngyökkel, mit látunk benne? állott vizet, semmit egyebet; pedig a kölesönös vonzódás kijelentése ez is: a víz beszívja, benyeli a levegőt, s likacsiban megszedi magát vele, mint cukor a kávéval; melegedés közben e berekesztett levegő tágul, s közelebbi buborékjai ismét az üvegfalhoz tapadnak. Így tapadozik a levegő ruhánkhoz is; tapaszaljuk, mily makacsul fészkelje bele magát a hideg. Valamint földünknek megvan légköre, olyformán mindegyikünknek megvan, valamennyi testnek megvan saját légköre, mely felületéhez tapadva, megsűrűve, vékony rétegben burkolja körül a testet.

Bizonyára ez a légbuborék, ez a cseppvíz, ez a napugárban lebegő porsem megannyi titkos műhelye a szakadatlanul munkálkodó erőnek — de mi koránsem méltatjuk arra, hogy közelebből közelebbről szemügyre vegyük; reggeltől estig a tünemények egész sora vonul el előttünk, melyeket felnyire sem értünk, melyeknek alighogy külső kérgén birunk átrágnodni — s mi ezeket nagy kicsinyelve köznapiaknak nevezük, melyek érdekét gerjeszteni nem képeznek; csodák fognak körül minden oldalon — s mi tompa közönnyel forgolódunk közöttük, mint búbiás zene hangjaitól megrezgettent, hullámzó levegőben a süket.

Örökös panaszunk hogy rövid az élet, s mégis hányszor fakadunk ki, hogy hosszú az idő s gyilkol az unalom, kezünk ügyében pedig rakásra hevera sok mellőzött, kicsinyelt, észre nem vett apróság, méltó, hogy foglaljuk vele, alkalmas, hogy okuljunk rajta. Az apró dolog is nagyszerű választ ad, hidd el, csak találj el a kérdezősködés módját; gyakorold magad a kicsinek, a közelesemek a rendszeren előfordulónak megfejtésében, s

jobban boldogulsz majd a nagynak, a távol-esőnek, a rendkívülinek magyarázatával is. Ne gondold, hogy csak a nagy világtenger mérhetlen síkján, óriás hánykódásában találkozik az izgató, a bámulatos, a magasztó: kíséred csak figyelemmel a mindennapi élet csendes folyását, egymást üző hullámainak torlását, széledező habgyűrűinek szünetlen játékát — s észre fogod venni, hogy itt is bőves bőven akad az érdekes, a fészegetésre és csodálatra érdemes. A legszűkebb társas kör mozgalmában fölleheted ama törvények hatását, melyek nagyban uralkodnak az erkölcsi világ fölött. Az érdekes összejutkozását, a féke vesztett szenvedélyeket, az önzés rugót, melyek országos háborukat indítanak s tömérdek áldozat árán egy-egy történelmi hőnek tündöklő föléptét teszik lehetővé — a piaci csapetágyban is fölfedezheted azokat a kevésbé ragyogva, de vérel is kevésbé befőcskendezve. Azok a mindennapi arcok, melyek annyira untatnak, hidd el, még igen-igen sok talányt rejtegetnek, melyek megoldása hosszas fejtorés után sem sikerül mindenkor, e közönséges ember lelkében is kifejlődött szunnyadó csiráik közül egy-egy figyelemre méltó s az ő keble szintoly csodálatos műhelye a munkálkodó, tusakodó erőnek, mint bármely megbámult emberi nagyságé.

Mibennünk van az unalom, nem a természetben, nem az életben. A kiben ruganyos, fürgé lélek lakik, megtalálja az a dolgok lelkét, bármilyen apróságokul tűnjenek föl azok; nem szorul az ritka, drága falatokra, ingerlő nyálánságokra, hanem a közönséges mindennapi élemben is megtalálja jóit, egészséges táplálékát. Ide illik az a francia közmondás, hogy „evés közben támad az étvágy” — ki sérted meg be nem vární, hogy a dolgok to-lakodjanak eléd, ingereljék kívánságodat s ragadják meg figyelmedet: tedd meg olykor-olykor te is az első lépést, közeledjél feléjük, fogj hozzá a mi kezéd ügyébe esik s foglalkozzál vele; minél hosszabban, minél több oldalról fogod megforgatni, annál több érdekes vonást fogsz fölfedezni abban, mit elébb érdektelen semmiségnek tartottál; minél szorosabban nyomozodol, annál mélyebben fog feltűnni a sekélynek látszott apróság; minél jobban megérett, annál több gyönyörűség lesz benne.

Rázzad ki az álmat szemedből, a zsbádságot lelkedből, mielőtt még az unottság pokháloja egészen körül fog s letapasztja kedvedet — pillants magad körül, s meglásd, hogy a kávé csésze szük keretében egy nagy darab világ tárul eléd, s a falatka czukor nemcsak kávédnak, de hangulatodnak is enyhíteni bírja keserűségét.

Az egyetemi növénykert.

Posten, ott az üllő-ut vége felé, hol az emelkedő főváros szélénél egyfelől sudar jegenye-sor, másfelől az Orecy-kort magas hársfái szegik a láthatárt, — a kolosszális Ludovicum szomszédságában áll egy izmos kőfalakkal kerített nagy terjedelmű tér, — az egyetemi növénykert. Elöl a nehéz vas-részes kapu, a mögötte árnyéktól olykor megjelenő katona-ör, — mindez oly bizalmatlan, zárkózott kinézetű adnak az egésznek, mintha valami „Neu-Gebäude“-féle intézet volna előttünk.

Pedig dehogyan! Az a nehéz vasrészos kapu, mely fölött egy tudorhoz illő komolysággal ül ott az egyszerű felirat: „Egyetemi Növény-kert”, mintha legkisebb kedve sem volna föleletet adni profán kérdéseinkre, hogy „szabad-e?” — az a szép idők emlékeztető, szürke ruhába öltöztetett öreg ör, — korántsem azért van ott, hogy be ne oresszon. Hisz tudnunk kellene, hogy bár a tudomány arca komoly, de azért az sohase barátságosan azokhoz, kik nemcsak könnyed ledérségből közelítenek feléje.

Az az erős kapu csak látszik úgy, mintha be volna zárva, a katona-örnek csak kinézése olyan cerberus-féle, de ha megpróbáljuk, amek az első érintésre felnyílik, s ha közelítünk, amek szürke sapkaja rögtön megjelenik a kis órház ablaka mögött, s a másik perczben már szolgálatkészen áll, segíteni, ha még csak nyitni is térhükné volna e kaput.

Minden oly barátságos arczal fogad a belépésnél, — az öreg invalidus, kinek pedig talán épen burgonya-leveskéje fut el a tűzön, míg velünk idekint beszél, — a zöld folyókéval befuttatott deszka-házacska, melynek falán a bizalmas lombok egészen befedték a nagy fekete táblát, jeleül hogy nem tartják a szükségesnek a szigorú rendszabályokra figyelmeztetőt a belépőt; még a füst is oly barátságosan, hivatogatólag gomolyog föl a kis ház orreze alatti kéményből, hogy akaratlanul is jobban érzi magát itt bent az ember, mint kívül-ről hitte.

A kertben előttünk mindenütt növényekkel szegélyezett hosszú csavargós utak, itt-amott egyes apró ligetek, s szép zöld pázsittal berított domb-dalok törülnek. Ott mindjárt föl balra egy dohány-telep, mely önkénytelenül is azon gondolatot ébreszt a kívánságokban, vajjon a tudomány védelme alatt nem lappang-e itt is valamiképp az állam megrövidítésére czélozó törekvés, — de egy lépés közelebb, s mindenik szál tövének kis fehér táblákon olvashatni: „Nicotiana tabacum . . . Tabacum cubensis . . . T. ohio, . . . T. havanna, . . . T. portorico, . . . T. chinensis, . . . T. lupula, . . . T. brasiliensis, . . . T. latissima . . . T. rusticana . . . Tehát ezek mind csak külön specimenek? no! így már valószínű, hogy csakugyan botánikai csezra vannak plántálva, mert nem gondolhatni, hogy az izgatató urnak sokkal jobb izlése ne volna, sem hogy ily mis-más keveréket elszívjon e plane még kapa-dohányt is.

Tovább haladva, jobb felől nyárfák, örökké rezgő lombjaikkal, s közöttük a fehér molyhos levelű topolyákkal találkozunk, melyeknek árnyában már messzire látható egy görög stylu habos márvány emlék, közepén egy földgolyón álló aranyozott assal, melynek csőrében bábér koszoru, kiterjesztett szárnyai alatt pedig Endlicher és Unger arczképe van berésve . . . Endlicher és Unger! micsoda nevek ezek? az a két er gyanus és ismeretlen, mit keresnek ezek itt? egy hatalmas sas vészárz-nyai alatt, míg a „két elefedelt magyar fűvésze-nek egy bodzafa árnyéka is alig jut amott valahol hátrább.

A magyarázatot megadni e szokott kérdésre valóban nehéz, de azért igaztalanok volnánk, ha e magyar intézetben ellenszenvvel néznék amaz idegen hangzású neveket, mert az a két . . . er egyikének birtokosa, a derék Endlicher egy nagy hazánk fia volt, mint ama más kettő, s társával Unger, bécsi tanárral együtt ép úgy fáradoztak a növénytanban a Jussieu-féle, u. n. természetes rendszer meghonosításában, mint ama két régből uttörő, a Linné-féle mesterséges rendszer mellett. Méltó tehát, hogy mindkettőnek legyen meg az elismerés.

Ez emlék mögött egyszerű virággyak terülnek, melyekben az Endlicher-féle növényrend-szer főképviselei vannak elhelyezve, majd távolabb a háttérben, a vízi növényeknek számtavak partján szomorú füzék árnyában csavarog az ut az intézet legnevezetesebb pontja, — az újonnan berendezett csinos üvegház felé. — Az üvegház körül különböző kísérleti czélokra szánt pinczék, s a kaktusztelepek vannak elhelyezve, míg jobbra a számos fenyő fajok és tiszafa bokrok által körvesztve ismét egy magános álló kastély forma épület fehérlék. Ez az izgatató lak, magas ablakaiban most is moszatok, gombák és penészek tonyésznek üveg alatt, az izgatató ur kis kedvenczi; ha betekintünk, aligha ott nem találunk most is hajlongani közöttük, a mint épen egy „cladophorát” tart két első uja közt, hogy a göröcső alá tegye szaporodási szerveit megvizsgálni . . .

Természetes kísérletek.

(Vége.)

A légenyes élog (nitrogén oxíd) behellessé növeli a véretek teltségét s kiterjeszti a vért. Hasonló hatást idézett elő Kadixban az a lázas ragály (miazma), mely által külön jelegű kísérletes benyomások mutatkoztak. Bárnan föltehetjük tehát, hogy a vér kiterjedése nagyon kedvező a kísérletes benyomások előidézésére. Ha tán a kadixi eset nem bizonyítan-e is eléggé állításunk

helyességét, itt van mindjárt egy másik, épen oly természetes esemény, mely megzafolatlanul természet és mellett, hogy hektikus és gyengébb lábokban kísérletek szoktak megjelenni a szenvedő előtt. Azok a szellemek, melyeket Nicolai, a berlini bölcsész könyvkereskedő látott, fokoként tüneztek el, miheyst vérszívókat alkalmaztak rá. Kísértészori látományok (viziók) származhatnak az agy közvetlen izgatottságából és gyuladásából is, vagy pedig az ideges ingerlékenység nagyobb mérvű hatásából az egész testre.

Az olyan böles ember, mint Nicolai volt, kísértétképen is csak olyan közönséges dolgokat lát, melyek a napi életben elő szoktak fordulni, mint pl. embereket, lovakat, kutyákat stb., mert józan esze sokkal erősebb alapokon nyugszik, hogysem holmi beteges képzelődések erőit vehetnének rajta. Mások ellenben, kiknek gyöngye elméje tele van természetfeletti mesékkal és valótlan képekkel, mivel ezek őt számalomra méltó sötétségben tartják, természetesen olyszerű viziókat látnak, melyek beteges gondolataiknak és eszméiknek megfelelnek. Megint mások, akiket a bölcsészet annyira tévutra vezetett, hogy szentül hiszik az élok és hallottak közötti látható közlekedés lehetőségét, olyszerű kísérleteket fognak látni, melyek még jobban meg-erősítik őket nevezetesen tévhitökben.

Ha e természetfeletti jelenségek nem valamely családlag ismert alakot, pl. valamely család őst vagy régen elhalt tagját stb. képviselik, hanem közönségesen elterjedt babonás és balhít eszű-lötte, már több ízben úgy találták, hogy egészen hasonlítanak azokhoz az alakokhoz, melyeket a nép hiedelme valamely családi képről vagy szoborról alkot magának. Szülővárosomban egykor az a hír terjedett el, hogy egy bizonyos F. A. novíi mérés-ros, kit a rendes szokás ellenére nem a köz temető-be, hanem a reform. templom sírboltjába temettek, éjjelenként feljár sírjából s mindenkit megkerget, kit a templom közelében talál. Akkor még gyermek voltam, s bár a kísértetekben, mint olyanokban, soha sem hittem, az egy olvasni megtanultam, mégis örökké megborzadtam, ha este véletlenül az imaház mellett vitt el utam. Az egész mendemondából csak az a nevezetes, hogy minden éji ör és minden kofa (természetesen ezeket bántotta leg-inkább) egyformán írta le a kísértet alakját. Valaki elhírdította, hogy ilyen meg ilyen volt, s utána hitte és utána képzelte minden beteges phantaziájú anyamasszony. — Mikor a lotharingiai boszorkányok, kik nyíltan bevallották, hogy az ördögökkel cimbórolnak, aprólékosan kikérdőzték, hogy hány ilyenek azok az ördögök, vonisról vonásra úgy festették le azokat, a hogy a középkori darva, éktelen szobrokban s képekben ma is láthatók. Azt mondták, hogy arczuk fekete, lesütött, de tüzes szemekkel, szájuk széles, lehelletük pedig kék-köz-szaga, kezük szörűsek s karmokkal vannak ellátva, lábuk hasított körmű állatokéhoz hasonló. A hasított köröm ama szohagyományból származik, mely szerint az ördög a zsidóknak egyszer bak-kecske alakjában jelent meg. A szentek is, ha megjelennek, épen olyanok, mint a templomi szentek festett képei és faragott szobrai.

A lépés után a hallás van kitéve leginkább a kísérteties benyomásoknak s leggyakrabban képzeljük azt, hogy valamely közzel rokon vagy jó barát szavait halljuk. Dr. Johnson egyszer azt képzelte, hogy anyja nevén szólítja őt, pedig ez több mint 100 mfnyűi távolra volt tőle, s nagyon meg vala ütőve, mikor visszafordulván, anyját sehol sem látta. E néven szólítottatást valamely ismerős kedves hang által gyakran tapasztalá e sorok írója is. Rendesen egy jól ismert és forrón szeretett hang volt az, hallható, tiszta, de szak-gatott, egyszerű, rövid megszólítás. Néha e hallási csalódások nem szorítottak pusztán csak emberi hangokra; többször hallottam éjenként ajtók nyitogatását, zongora-hangokat, lépteket — pedig nyílt tudtam, hogy mind ez csak a képelem játéka és nem kísértet.

Végre a hallás után, a mint mondják, a tapintás is nagyon alá van votve a természetfelet-tieknek látszó benyomásoknak. Ismertek beteges képzelődésű embereket, kik szentül hitték, hogy őket láthatatlan, sőt néha látható gonosz lelkek is ösze-vissza varolnak s fájdalomt éreztek a verés után, sőt még az ütés helyét is meg tudták mutatni.

Magam is ismertem egy nyavalyatörős asz-szonyt, kit — a mint ő mondá — egy vén boszorkány gyakran kísérgetett, mikor a szülőhegyre ment egy temetőn keresztül, vagy onnan haza jött. Egy ilyen alkalommal a vén boszorkány épen a temető közepén hideg vízzel nyakon önté s ő anynyira megijedt, hogy félholtan hozták haza. Mon-

danunk is felesleges talán, hogy itt is csak a bete-ges képzelődés működjött.

A csalódásoknak legkevésbébbé álvettett érzék az izlés. Például Scott Walter egy holdköröst emlit, ki azt képzelte, hogy téztás étele a legfino-mabb nyálánságokból áll, de neki az a szerenc-sétlensége, hogy minden, a mit megészik, miheyst száájába veszi, azonnal téztázuává válik.

Felvilágosult századunk szelleme s különösen a természetudományok óriási haladása most már mindenféle gonosz lelket, kísértetet, démont és manót visszaszorított oda, honnan előkerültek, t. i. a mesék országába. A ki még ezentul is képes hinn azokban, egyrészt pedig vastag tudatlanságot árul el, másrészt pedig a nagyon méltán, a leg-utolsó iskolás gyerek is ki fogja nevetni.

Sámi Lajos.

Az idej északi fények.

A csillagászok az év észere gyönyörű sarki fényeket (Aurora Borealis) ígérnek. Némelyek előtt bizonyára különösnek fog tetszeni, hogy még e szeszélyes és addigél meglehetősen ismeretlen természetű tünemény megjelenését is annak rende és módja szerint előre meg tudják jósolni az ahhoz értők. Pedig meg tudják, csak épen a megjelenés napját nem képezek pontosan meghatározni. De még annál is jóval meglepőbb az a sajátságos kö-rülmény, hogy a csillagászok e jósoltakat egy oly tüneményre alapítják, melynek az égi testek mozgásaival és fekvésével épen semmi köze sincs. Ugyanis a csillagászok azért remélnék az idej észere annyi szebbnél szebb északi fényt, mivel a jelen évben a nap felénk fordított arczán szokatlanul nagy számmal mutatkoztak az ugynevezett napfoltok. Első tekintetre mi sem látszhatik meg-foghatatlanabbnak, mint az az állítás, hogy a nap arczá bármiméni összeköttetésben is állhatna e sarki tüneményvel. Pedig voltaképen kevés természetfeletti törvény van határozottabban és követke-zetesebben megállapítva, mint épen az, melyen a csillagászok jósolatai az északi fényt illetőleg alapulnak.

Hogy e sarki fények benső összeköttetésben állanak a föld magnetismusával (delejtesség), ez már évek óta be van jegyezve a természetudomá-nyok bevégzett tényei sorába.

Már Arago sejténi kezdte, hogy a sarki fények megjelenése egyszer úgy mint mások a delejtűt is rendesen megzavarja. De ama különös körülmény, hogy ezely megfordítva soha sem bizo-nyos be igaznak, egyelőre őt is kizozta sodrából. Ugyanis a delejtűt minden sarki fény alkal-nával vagy közvetlenül utána észlelhető volt ugyan az a bizonyos megzavarodás és rendetlen elhajlás, de megjelenését előre még a delejtűt sem tudta meg-jósolni; gyakran erőszakos rengések és rázkódások mutatkoztak a delejtűt, míg az égen a sarki fény-ek hirtelen meg volt. Végre aztán azon meg-lepő felfedezésre jöttek a természetvizsgálók, hogy a delejtűt nemcsak olyankor van megzava-rodva, mikor az égen sarki fény dereng, hanem gyakran a föld felületének egy jókora nagy terü-letén, sőt nem ritkán (ha nem is mindig) az egész föld kerékiségén ugyanegy időben történik e meg-zavarodás. Emléltöve, igen természetesen a leg-felsőbb vidékeiben lebegni, különben a sarki fény nem lesz látható, bármennyire működik is az azt előidéző szokott magnetikus erő.

Hosszas vizsgálódások folytán úgy találták a természetudósok, hogy a föld magnetizmusa és a nap foltjai között szoros összeköttetés áll fenn. Két biztos tapasztalat kétségtelemné téve e körülményt. Ugyanis úgy észlelték, hogy delejes műkö-dés rendszeres növekedése és apadása mintegy 11 évi időközben teljesen és minden tekintetben meg-egyezett a napfoltok számában mutatkozó rend-szeres növekvéssel és apadással. Ez észlelet, mely-nek helyességét majdnem félszázad biztos tapasztalása bizonyítja, már magában is elég volna előbbi állításunk igazolására. Hanem a következő észlelet még annál is tovább megy. Ugyanis a csillagászok úgy tapasztalták, hogy minden különbözőbb, szá-bálytalanabb, vagy legalább is szokatlan zavar megjelenését, mely a nap felületén mutatkozik, rendszerint azonnal itt alatt is oly delejtességi megzavarodás szokta követni, mely egy percz alatt az egész földgömböt átzezri.

(A francia császárné a magentai sírok-nál.) Egy velencei levelező Eugenia francia császárné ott időzése alkalmából érdekes epizodot emlit fel a császárné olaszországi útjából. A csá-zárné Susánál az olasz földre lépven, e helység részéről gyönyörű virághokkrétaival tiszteltett meg, mit szíves köszönetek között el is fogadott, és ugyanott a vaspálya vonat vezetését Amilhan lovag, az olasz vasutak felügyelője vévén át, egy olyan utazási utasító könyvvel tisztelte meg a csá-zárnét, melyben fölé az 1859-ki harczamezők

1859-ben Carrington és Hodgson véletlen-ségből ugyanegy időben vizsgálták a napot két különböző csillagdában s egyszerre csak mindkét csillagász egy ragyogó fényfoltot vett észre, mely a nap felületének egy részén haladtott át (a való-ságban roppant nagy sebességgel rohanva, noha látszólag csak lassan mozogt) s azután eltűnt. Ugyan e pillanatban (a mint későbbben megtud-ták) a Kew-i csillagda ünagattó kormányzó delejt-készülékei egy hirtelen rohamu rázkódó mozgás-nak voltak álvotva. S ugyanakkor az egész föld kerékiségén iszonyu villanydelejes viharok kezdettek dühöngeni. Amerikában és Norvegiában a távirdái összeköttetések egészen megzavarodtak és több helyen meg is szakadtak s voltak esetek arra is, hogy nem egy távirdái hivatal a villanyfolyam lángba borított. A rá következő éjjel gyönyörű sarkfények jelentek meg, a melyek nemcsak az északi láthatárt, hanem a déli félgömböt is épen oly meglepő szépen megvilágították. Így tehát valóban mindenfelé szemmel látható jelek bizo-nyítják, hogy a nap felületén mutatkozott zavarok oly áthatók és hatalmasak voltak, hogy azok egy-szersz mind földünket is megrezgettették.

Az első ígért sarki fény az idén szept. 5-ének éjjelén jelent meg. Ez nem igen volt valami nagy-szerű s nálunk nem volt látható; de azokat, a kik nem rostelik fenn virasztani egy ilyen kiváló szépségű s érdekesű természeti tüneményt köd-véért, biztosíthatjuk, hogy a közelebbi két három hónap alatt igen sok szebbnél szebb sarki fényt fognak szemlélni. Az is remélhető, hogy a termé-zettudósok számára kedvező alkalom fog nyíl-ni arra, hogy a sarkfényt is alávethessék a táv-és nagyító csó csodálatos hatalmának. Már Huggins e téren is igen értekes tapasztalatokra tett szert; hanem a különösen e czéllal teendő vizsgálatok bizonyára igen érdekes fölfedezéseket jutalmaz-nak meg a rájuk fordított fáradságot. S. L.

Egy veleg.

(Az új harczamodor.) A „B. P. K.” az idej hadi gyakorlatokról szólva, így ír: Csak kevés oly momentum fordult elő, melyben az ember nagy gyalog vagy lovas tömegek előnyomulását láthatná. Már szól az ágyu mindkét részén, hallani a jobb, a balszárony is a csatározók sürűbb tüzelését, s mégis, ha pusztá szemmel végig néz az ember az előtte terülő csatamezőt a seregeket sehol sem látja, kivéve a magaslatokra állított ágyu-itegek tömegét a merészen fenlengő vörös lobogóval. Nemesak, hogy a lovasok (mint régebben is) valamely szem elől eldugott helyen várják az előnyo-mulási parancsot, hanem maga az egész gyalogság is bokrok közt, árkokban, vagy a terület valamely földhullama mögött rejtgetti tömeges hadoszlo-pait, a csatárlénc közvetlen támogatóit és a rez-servát. Még az ellenséges csatározóknak is legfel-jebb a sípkája tojeje látszik. A hátulról fogyer egyik nevezetes olőnye az, hogy ülte és fekvé szintoly kényelmesen lehet töltöni, mint állva. Szóval, azoknak az óriási hadoszlopoknak, melye-ket a panorámások tüzbeporlva és kartács-jégeső közt mutogatnak, mint I. Napoleon ütőzetét, vagy Szabasztapol veszedelmét, a legtelevenebb képzelődéssel sem tudjuk lelkünkben képét fölele-venteni egy-egy újkori manőverből. — E hadgya-rolatok alkalmasint hi képei a jövődó csatáinak, melyek nagyban fognak különbözni a régebbiek-től. A merész rohamok helyett hidegvérű óvatos előnyomulás; huszáros bevágások helyett guerilla-szerű ravaszág és ügyesség; tömeges őszponti-sítás helyett minél szélesebb terület elfoglalása az ellenfél tulszárnyalására s a domináló pontok meg-szállására. Mint hozzáértők beszélük, a tömegesebb előnyomulás nyílt téren oly kétes eredményűvé lett az új fegyverek következtében, hogy csak kö-zépszerűen fedett helyről egy fölyni, sőt harmad-résznyi csapat visszaverheti a támadást. — Ismét nagy fontosságot nyer az egyéni ügyesség, — egy alhadnagy vagy őrmester is fél vagy negyedrész századdal kitűnő tetteket vihet véghez s megmu-tathatja egész ügyességét.

(A francia császárné a magentai sírok-nál.) Egy velencei levelező Eugenia francia császárné ott időzése alkalmából érdekes epizodot emlit fel a császárné olaszországi útjából. A csá-zárné Susánál az olasz földre lépven, e helység részéről gyönyörű virághokkrétaival tiszteltett meg, mit szíves köszönetek között el is fogadott, és ugyanott a vaspálya vonat vezetését Amilhan lovag, az olasz vasutak felügyelője vévén át, egy olyan utazási utasító könyvvel tisztelte meg a csá-zárnét, melyben fölé az 1859-ki harczamezők

helyei, és ezek közt Magenta ki volt emelve. De ennél még tovább is ment Amilhan lovag tapintatossága, úgy intézte a dolgokat, hogy a vonat érkezése alkalmával legyenek a Magentánál eletek számára emelt sirkeszek és az olaszok által emelt emlékszóbor, bengali tüzekkel kivilágítva. Minden az adott rendeltetés szerint történt, s a császárné meglepetés hatása alatt kíváncsian tudakozódnak kezdett, hogy mit jelentenek azon tűzijátékok, és micsoda helység ez? Ezekre felé Amilhan: az Magenta helysége és a tűzijátékok azon francia hősök sirjait jelölik, kik véreket és életüket áldozták ép e helység előtt Olaszország szabadságáért. Erre a császárné tüstént rendelkezett, hogy állítsassék meg a vonat, mi megtörténvén, a legnagyobb részvétellel és megindulással siette a sárok látogatására, azoknak egynehányról saját kezével gyomláta a felöntő buriját, és egynehány szál virágot tépven a réten, díszül hlnt a síroka. A nagy emlékszóborról a rávésett nevek is végig olvása, s aztán e síremlékre illesztette a Susánál kapott virágokrétát.

*(A berlini Humboldt-ünnepélyről) írja egy szemtanú, hogy a több mint kétszáz különféle zászló kőrt, kellemesen meglepetve vett észre két magyar, háromszövegű lobogót is. A berlini magyar egyesület jelvényei voltak ezek, mely szintén megjelenjen a nagy szellem iránti elismerésnek adóját jelenti. Két honfitársunk, az ünnepély folyamán, magyar díszöltönyben, kilépett az egyesület tagjai-

nak sorából és Magyarország nevében üdvözölt az ünnepély főintézőjét, Berlin főváros főpolgármesterét, őszinte szavakat kölcsönözvén ama hódolatteljes tiszteletnek, melylyel hazánk értelmisége Humboldt Sándor nagy szellemének adózik, ki világhírű művében Magyarországról is oly méltánnyal emlékezett meg.

*(A tojáskereskedés) és tyuktenyésztés ropant kiterjedést nyert Franciaországban az utóbbi évek alatt, s a kivitel nevezetesen összegekkel gyarapítja főként a kisebb gazdákat, kik e tenyésztéssel foglalkoznak. Míg ezelőtt 25—30 évvel a kivitel értéke összesen 2 és fél millió frankra rúgott, 1866-ban már 42 millió frankot ért el. A kisbirtokosok országáért nagy haszonnal üzik a tojás és hizott aprójószág-kereskedést, és Párison kívül főként Anglia nevezetesen piacuk. Mily nagy lehet a szárnyas jószág létszáma, tanúsítja az is, hogy 1866-ban csak az Angliába kivitt tojás mennyisége 8 millió tyuknak felel meg. Az ország egyes tájain, különösen Hondan, Droux, Nugent-le-Roi piacain 5—6 millió darabra megy az eladott hizott szárnyas állatok száma. Mint a bevezető sorok számaiból látható, e mellékes gazdasági tenyésztés nagy összegeket hozhat a gazdáknak; méltó hogy másfelé is méltassák figyelemre.

*(Miért nincs a római pápának soha beteges arczszíne) — megmagyarázza egy külföldi lap, mely szerint egy régi etikette szabály folytán a

pápa minden nyilvános ünnepélyre kifestett arczal jelen meg. Ugy tartják, hogy e szokás még II. Pál pápától származik, aki rendszeresen feltűnően sápadt volt, olyannyira, hogy elődje II. Pius, a híres Aeneas Silvius őt „mater dolorosa“-nak szokta nevezni. II. Pál pápa, igen hiu, a fényűzést nagyon szerető velencei volt.

*(Egy óra alatt) az egészen jelentéktelen szél 1800, a jelemtevény 3600, a közönséges 7200, az erős 19,800, az igen erős 72,000, a vihar 84,000, erős vihar 97,200, az orkán 104,400 metret, tehát körül-belül 133 német mértéket fut meg átlagosan.

*(Kéjvonatok.) A pantini gyilkosság alkalmából Párisban vonatokat rendeznek, melyek tömegenként szállítják a kíváncsi utazókat a szórakoztató áldozatok szétmarcangolt tetemeinek meg szemlélésére. Az ily vonatokat aztán úgy nevezik Párisban, hogy „kéjvonatok“. — Egy lap ez alkalmából a következő táviratot idézi, melyet egy Párisban idező férj kapott barátjától: „Nőd meghalt. Temetése holnap. Jőjj a kéjvonattal.“

*(Berger osztrák miniszter.) kitűnő szónok, egy idő óta fillibajban szenved, s a nehézségek ellen villanyozással gyógyították. Egy képviselőnek, ki közelebbről hagyólte felül kérdezte, ezt mondá: „Eddig mindig azt mondták nekem, hogy fellillanyozom azokat, kik hallanak; most engem villanyoznak, hogy másokat hallhassak.“

TÁRHÁZ.

Levelék a magyar birodalom keleti széléről.

I.

Hogy a „Vasárnapi Ujság“ ba dolgozni fogok sok időt és lelkiismeret, kitartó munkásságot igénylő hivatalos teendőim mellett is, azt tudtam már Pestről távoztam előtt, mert e laphoz nemcsak azért kőt ragaszkodás, a miért két éven át legbelsőbb munkatársai közé tartoztam, hanem irányáért is, — de épen népművelő tárgyakról írni egy megemlékezés határozott el, melyben távoztam a szerkesztőség följegyzte, s egyszersmind figyelemreztetett, hogy birodalmunk keleti szélén, héva sorsom helyezett, lehetnek följegyzésre méltó élethelyzetek.

Vannak is valóban.

Az én hivatalos működésem Felső-Fejérmegyére, Brassó és Fogaras vidékére szorított; elég gyakori érintkezés van azonkivül mind a szomszédossággal, mind régebbi összeköttetésem követezőiben Háromszékekkel.

Tevékeny élet hullámzik ezek midonikében, Brassóban és vidékén meg Háromszéken hasonlíthatatlan életteljesebb, mint Erdélynek bensőbb részén. Fogaras-vidék is mozdul; habár sok százasodó aléltsg nyomai látszanak még mozdulatain; de látszik az erő is, mely munkára képes.

Ennek a román népnek, mely gyermekes álszgyébenből küzdökik levetni történelmi nevét, az oláhot, csak helyes életirány kell, és bölcs ábrándokból ment vezetők, hogy felülül haladást tegyen a polgárosodás ósvényén.

De a fogarasiakról máskor fogok írni, — ha még többet foroghatok közöttük; visszatartom tollamat kiváló kedvenc tárgyától, a székely élet festésétől is; Brassórol és vidékéről szölok legelőbb.

Sok városról tartja közmondásunk, hogy

A ki egyszer vizét issza,
Vágyik annak szíve vissza.

Pest hogy ne állna első helytt azok közt Dunájával, a Dunánál erősebb hullámokat verő életével? De Kassát, Debreczont, Kolozsvárt, Szegedet, Maros-Vásárhelyet is páratlanok mondják az élet kellemességére lakói. S még mennyi város, falut ezeken kívül. De gáncsolója is akad valamennyire. Ha örömeiért hálásan részt tulajdonit, keserveiért is okozza az emberi szív lakóhelyét.

Brassót csak dícsérni hallottam lakóitól; még idegenek, a kik soha sem jártak benne, azok is kellemesnek mondják az ottani életet hallomás után. A ki először érkezik bele, mindjárt otthon érzi magát és nem vágyik el gyorsan, mint annyi helyről.

Ha van lakályos szoba, kényelmes öltöny, hogy ne volna lakályos város, melynek ege, vidéke, levegője jól esik a szemnek, szívnek?

Három irányból, Háromszék, Brassó és Fo-

garas felől vezet az út Brassóba, ezek irányában nyíltan repülhet a tekintet. A negyedik oldalt hegyek zárják el, mintha tiltakoznának, hogy eddig s ne tovább. S ha mégis tovább megy, folyást hidegebb minden körülötted, nemcsak a havasok rideg fuvalméért, de azért is, mert sokára határszélre, a haza határára érkezel; azon túl már Oláhország kövér, de kevésbé mivolt tartományait éréd.

Hiába jöttünk keletről, azért nyugat felé, Németország, Italia, Helvézia földjén otthonosabb bizonyosan a magyar, mintha keleti határain lépi át hazája földjét. Nyugatról hat a miveltség napja, és annak sugara már, istennek hála! szokottabb nekünk, mint a rendetlen állami és társadalmi viszonyok lehetelke keleten.

De határt a gondolat csapongásának! Legyen határa Czenk-hegy Brassó felett, melynek tetejére a muszkák diadal-szobrot állítottak volt, a melyet addig bontogattak a székelyek és az idő, hogy minden erőssége mellett sem érhet meg huszadik évfordulóját.

A székelynek nem kellett titkosan, rejte szervezett társulat intézése; nem szorult összeesküvésre, hogy egy célra működjek valamennyi. Egy megkezdte, és folytatta mindenki a ki megfordult a Czenken, a muszka szobor rombolását. Az időnek, mely más lett azóta egészen, tetszett ez a munka, és segítette.

A Czenknek épen lábaira fokúdt Brassó város, mintegy harmadrészeig felnyulva. A hol a város végződik, ott kezdődik az erdő; hanem az erdő alja kellemes, regényes sétányra valakítva, folytatva egész kerekén a város körül.

A Czenkről tiszta vízi hegyi patakok futnak le sebesen, hogy beleitközzenek a várost övező kőfalba, de puha ágy, jól készített sáncolat fogja fel őket estökben. A sánc körül vezet a patakok gyermekait a város minden részén, hogy megmérhessék a területet; bovizsi a városba is, utozák szerint felosztja; ott fedett csatornában hallgatják a habok az emberek nem szűnő zaját, a folyást vegyülő magyar, német, oláh, francia beszégetést.

Erdély nagyobb városai mind csatornázva vannak; azért tiszták és kellemesek utcaik, egészségos a levegőjük.

Brassó különben csak megörzött institutióinál fogva szász város. Lakói többségénél, az utcáin hallható nyelv után itélve, lehetne magyar vagy oláh csaknem olyan joggal. Legeslegtöbbit tán magyar szót hallani lenne, mert a cselédség Háromszékről kerül, vásárlóinak nagy részét is Háromszék adja, magának Brassóvidéknek 23 faluja közül is 10 magyar evangélikus hitű csángó atyafiak hazája.

A brassói szász, főképe a kereskedői osztály, tud is mind magyarul, igen sok vásárlójával nem tudna más nyelven érintkezni. Csak a szász arisztokracia, a hivatalnok-családok kobelében ha akad itt-ott egy-egy, főképe nő, a ki a magyar beszédnek nem mer neki vágni. Most már azok is

tanulják mindnyájan, és a jól szervezett reáliskola vizsgáján ez évben Teutsch superintendens csak azt róta meg, hogy a magyar nyelv tanulására nem fordítottak még több gondot.

A szások közt lehetnek, és vannak is, a kik nem tudnak még kibékülni politikai viszonyaikkal fordultával; a kik nagy Németország felé ábrándoznak, épen mint az oláh Dakoromania után; de azért a gyakorlati szász belátja, hogy a magyar nyelvnek bármily politikai állapotban hasznát veszi, a mig környezetének oly jelentékeny része magyarság. Régebb, mikor másképp folyt az élet; mikor a népek karddal tettek látogatást egymásnak: akkor magyar nyelv-tanulás helyett várt építet a szász. Most a látogatásokat kereskedési cézből tessik; szükség értenők egymás nyelvét.

E tekintetben tanulhatnának némely ábrándos oláh vezetők, a kik azt olvasták valamely felettébb is kezdetleges színezetű bukuresti lapból, hogy a magyar barbár nép, nyelve barbár nyelv, és gyűlölködő göggel tartózkodnak a barbárnak hirdetett nyelv megtanulásától.

Ohnemes szép nyelvem, a melyen Vörösmarty, Petőfi és Arany oly zengzengesen, oly kifejezőleg tudják elmondani a szív mélységének rejtett érzelmeit, a fennsápongó ész gondolatait; a melynek dörgedelmeivel Kossuth azt is elragadta, a ki tán nem értette az egyes szavak jelentését, a melynek igaz, erős, egyszerű színeivel oly tisztán domborítja ki Deák az igazság alakjait! Lehet-e bosszankodni, ha barbárnak mondja ezt a nyelvet, a ki nem érti? Ha ez barbár, akkor tiszteletre méltó, nemes, minden rokonszenvet érdemlő jelentése van a barbár szónak. Barbár a magyar nyelv! a melyben oly csodálatosan van kifejezve

„Az ősz hazának ábrándos szerelme
S az új hazáért munkás felfirgond,
Kelet virágos, szívszorgalma nyelve
S mit nyugat ajka megfontolva mond.“

Miért nem adta volna az a szép ifjú szász asszony, hogy magyarul tudjon, a ki Czenk alján levő sétányon minden beczegtetést véghez vitt, hogy siró kieszítet eselöndesítse; de arra nem hatott semmi, csak a szurtos szolgálónak megérkezése, a kinek magyar ügyűgésére mindjárt megjuhászodott és mosolygott a kicsiny. Az anya is kisírtgette utána mondani a cselédnek: „Szépen, szépen; hallgat a kicsi, játszik a kicsi; kap bubát, pogácsát, kis piros szalagot.“ De a szó idegen volt szép ajkain és idegen maradtott hozzá szívének magzata.

A kis gyerek Brassóban jobban is beszél valamennyi magyarul, mint németül. Egy öreg kereskedő németül mondta nekem, hogy állítsunk jó magyar iskolákat, mert unokáit azokban szeretné növeltetni, minthogy németül nem tudnak elgretté. Ó maga magyarul nem tud.

De egy levélnek elég; máskor mást, hosszút, mentől hamarabb. Réthi Lajos.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 41-ik számához 1869. okt. 10.

Irodalom és művészet.

— (Heckenast naptár.) Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalában ez évben is egész serege jelent meg a naptáraknak, e minden há nékülülzhetlen segédkönyveinek. Ura találkozunk a régi ismerős naptárakkal, melyek már számos év óta mindig nagy közönséggel bírnak; s mellettök számos új vállalat is tűnik fel. Mindenik bizonyos kört keres magának s annak igényeit kívánja kielégíteni, bizonyára meg is fogja mindonik találni a maga közönségét. A mi dolgunk rendben elsorolni őket s kijelölni mindoniknek a maga irányát és körét, a közönségé: kedve és igényei szerint válogatni közülök.

Itt van mindjárt 1. A Jó barát nagy képes naptár, bő szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal. Egy év története nyitja meg a tartalmat, elsorolva az 1868 közepétől 1869 közepéig közéletünkben történt nevezetesen eseményeket. A szépirodalmi részben Gyulai Pál, Dömötör János, Kemény Endre, Réthi Lajos (a szerkesztő) neveivel találkozunk. Az ismeretterjesztő rész hasznos és érdekes dolgokat ad, számos sikerült fametszettel. Tiszti czimtára részletes és terjedelmes. Országos vásárjegyzék s hírdetések fejezik be a könyvet, melynek ára 1 ft.

2. Országgyűlési Naptár. Az országgyűlésre vonatkozó s más érdekes közleményekkel. Szerkesztő Szemes Pál. (Az országgyűlési képeket — mintegy 50 arcképpel — rajzolta Jankó.) Új vállalat. A jelen első évfolyam érdekes tárgyakból van összeállítva, melyek — a külön szépirodalmi rovatot kivéve — mind az országgyűlésre vonatkoznak. A hazai pártok, a képviselőház főbb egyéniségei, a pártvezérek stb. élénken vannak jellemelve; s a közelebbről hozott nevezetesen törvények, mint a pörrendtartási, honvédelmi, népiszkolai, behatolás s világosan ismertetve. Hazánk alkotmányos fejlődésének újabb korszakai 1848-tól 1868-ig érdekesen festve stb. A hat tömött ivre terjedő naptár ára 60 kr.

3. István bácsi naptára, most is mint rendszeres s már tizenötödösöd, jelent meg a katolikus nép örömeire, kegyes és hasznos tartalmával, ismert népies modorával, s számos képpel. Ára 50 kr.

4. Használó a protestánsok részére a Protestáns Naptár, mely egy évvel még régebb is már XVI-dik évfolyamát járja. Ballagi Mór ez évben is oly gondal s ügyesen szerkesztette, mint eddig; tartalma érdekes, kivált protestánsok előtt. Arcképei a jelen folyamank Boemán István poszonyi jubilált tanár, Fésős András néhai debreczeni lelkész, Knoch János a nagy skót reformátor, Kriza János erdélyi unitarius püspök. Szépirodalmi része is vallásos tartalom. Ára ennek is 50 kr.

Gazdák ismét több naptár közül választhatnak, ilyenek: 5. A Falusi gazda naptára, mely már VI-dik évben futja hazasznú s közkedességű pályáját Dr. Farkas Mihály jeles szerkesztése mellett. Gazdáknek majdnem nélkülözhetlen. Ára 80 kr. — 6. Borászati Naptár Gyürky Antaltól nagy szakértelemmel s ügyesen szerkesztve, új vállalat, melynek bátran merünk huzamos életet jósolni, borterjesztő országunkban. Ára ennek is 80 kr. — 7. A Kis gazdák naptára ismét megjelent a kevesebb igényű gazdaközönség számára; két évben már kedvesen fogadtattott, most is hasonlót vár. Ára csak 30 kr. — 8. Ide tartozik még A Magyar nők naptára, háziasszonyok számára hasznos tudnivalókkal s jegyzetekkel és utasításokkal a házi, kerti-gazdaság, női foglalkozások stb. közből, s egész éven át használható költség- s egyéb jegyzékek. Ára 60 kr.

A nagy olvasó körről bíró naptárak közé tartozik: 9. A Lidérez-naptár, rémtörténetek, kalandok, bűnesetek, lélekjelölés című tíz német nyelvű stb. gyűjteménye. Most már IX-dik évfolyama járja. Ára 60 kr.

10. A Magyar család naptár érdekes és tanulságos tartalmat hoz, t. i. a Magyar ember könnytárának egy egész évfolyamát, nem kevesebb, mint 25 tömött iven. Ára azért csak 60 kr. Ajánljuk, igen jó olvasmányul a nép számára.

Meg kell említenünk még a következőket: 11. Elő magyar katonai naptár, új vállalat, honvédtárgyú szöveggel; az új havonlót tisztikar névsorával stb. Ára 60 kr. — 12. Honvéd Áldor Imre Honvéd-naptára is, melynek most harmadik évfolyamát vesszük. Ára ennek is 60 kr. — 13. Áldor Imre szerkeszté meg a Népszóló naptárát is, szépirodalmi s vegyes tartalommal. Ára 40 kr. — 14.

Uj vállalat a Balpárti nép-naptár, melyet balpárti polgártársai számára szerkeszt Vasgyúró Tamás, a baloldali vezérférfiai Tisza, Ghyezy, Jókai, Simonyi Ernő, Irányi arcképeivel. Ára 50 kr. — 15. Tatar Péter is itt van a Magyar nép-naptárral, s Paprika-Jancsi című toldalékával. Ára 25 kr. — 16. A kis nemzeti naptár ára csak 20 kr. — 17. Végre: Nevezzünk, adoma-naptár, új vállalat. Ára 40 kr. — Mondanunk sem kell, hogy a rendes naptár részt és a vásárok lajstromát mindonikben megtalálja az olvasó. Most már tessék választani!

— (Az Olojg.) Tompa Mihály elhunyt korszorú költőnk ez íhletett vallási s költői tartalmu imakönyve, mely megjelenésekor az irodalom és közönség részéről oly nagy elismeréssel fogadtattott, most már második kiadásban jelent meg Heckenast Gusztávval. A jelen kiadás az imakönyveknél annyira kodvott tizenhatodrétt alakban, s szintén igen díszesen és izletesen van kiállítva; s jóval olcsóbb az első kiadásnál. Megjegyezzük, hogy a költő, halálás ágyán még egyszer átnezte könyvét s gondos javítással készítette a második kiadás alá; itt-ott apró változtatásokat is tett rajta. — Figyelmeztetjük hölgy-olvasóinkat e szép imakönyvre. Ára 1 ft 40 kr.

— (Heckenast Gusztáv kiadásában) még a következő új könyvek jelentek meg: „A magyar váltóeljárás“ a szákséges peres és nem peres bírói határozatok és beadványok gyűjteményével. Irta Szoniczey Gusztáv. Ára 2 ft 50 kr. — „A bírói ügyvitel és átmeneti intézkedések“ kérdés és feleletben, szerkesztette Knorr Alajos; ára 80 kr. — „Gyakorlati utmutatás a szőlőbösszma keresztilvitelénél“ a feleknek, jogbiztosoknak, választott bíróságoknak és közsélelőjárnak. Irta Gyürky Antal; ára 80 kr. — „Miniszteri rendeletek gyűjteménye“ az 1865/7 és 1868-ik évi törvények végrehajtása tárgyában. III. és IV. füzet. Ára füzetenként 1 ft. — „Függelek az új törvénykezési rendtartáshoz“; a miniszterium által kibocsátott törvénykezési rendeletek gyűjteménye ügyvédek és bíróságok használatára összeállítva; harmadik folyam, I. füzet; ára 80 krajczár. — „A magyar katonai nevelés“ és a Ludoviczeum felállításának ügye. Irta Tóth Agoston honvéd-erzedes. Ára 15 kr. — „Harcztan“ (Taktik). Összeállította gróf Pongrácz Károly, a hadi tudományok tanára a m. kir. egyetemen. Első kötet ára 1 ft. — „Tarka Világ“ képes folyóirat újabb füzetei (9—16). Ára füzetenként 25 kr., évfolyadra 1 ft 50 kr.

© („Romhányi.“) Gyulai költői beszélyo német fordításban is meg fog jelenni. Szerző a fordítás-jogot az egészre nézve Dux Adolfnak adta át, ki már néhány versszak sikerült fordítását be is mutatta az „Üng. Lloyd“-ban.

*(Salamon Ferencz) hosszabb levelet intézett Patterson Arthurhoz Londonba, ki alapos ismerője hazánkknak és irodalmunknak, s a ki nálá közelbők Magyarországról földképe után tudakozódott a török hódítás idejéből. E földkép a buzgó angol író legújabb művéhez lenne csatolva, mely hazánkat ismerteti, s melyre vonatkozólag Salomon Ferencz hozzá e sorokat intézte: „Az alapos ságról, mely azt (Patterson művét) jellemezni fogja, kezeskedik nekem ön valódi angol természet, melylyel a felszöveg össze nem fér; kezeskedik önnek sok évi Magyarországon lakta, hol a nyelvet elsajátította, — a szokásokkal, emberekkel személyes tapasztalás után ismerkedett meg, s el van látva a szükséges anyagokkal a feldolgozásra; kezeskedik végre az, hogy — a mint becses leveléből szintén örömmel láttam — kiterjedt figyelme történetinkre is.“ — E levél kapcsán Salomon F. a „Budapesti Közl.“ tárczájában kifejti nézeteit Magyarországról a törökök benlaktá idején, és Spruner és Bedeus térképeit haszonvehetelneknek nyilvánítván, egy új térképnek Bethlen Gábor idejéből 1629-ből felvételét tanácsolja.

*(Uj rüpirat.) Ráth Mór kiadásában megjelent: „Megyerendezés az 1848. év szellemében.“ Irta Toldy István. Felmondatta Buckle-ből van véve: „Az igazságnak semmiféle elferdítése a fantázia által nem okozott annyi bajt az emberiségnek, mint a mult iránti túlzott tisztelet.“ E jelmondat a czimlapon hirdeti a könyv irányát. A megvett csak mint végrehajtási közeget s önkormányzati hatóságot akarja fenntartani.

*(Uj versgyűjtemény.) Beküldetett szerkesztőségünkhez: „Költemények. Irta Imrefi János. Pest, Aigner Lajos bizománya.“ 159 lap.

*(„Uti levelék Skizziából“) czimű munkára hirdet előfizetést Vadnay Károly. A művet Felméri Lajos tanár írta, ki hosszabb ideig utazott e regényes országban. A munka díszes képekkel december hó végén jelenik meg; előfizetési ára 1 ft. 30 kr. Az előfizetési összegek szerzőhöz küldendők Sárospatakra.

*(Maczanek Amalia k. a.) Budáról felhívja gyűjtőit, hogy „Bokréta“ cím alatt megjelenő „vegyes“ költeményeire (mely mellett még egy „honvéd-dráma“ is megjelen) e hó közepéig küldjék be ivoikat. A mű jövedelmét a pesti magyar nőképző egyesület javára ajánlta föl.

Közintézetek, egyletek.

— (A magy. tud. akadémia) mult hétfőn tartotta első ülését a két hónapi szünidő után. — A bölcsészeti, törvény-és történettudományi osztályok mult szaklélés. Kezddődt a titoknok gyászjelentésén, ki fájdalommal említett, hogy a milyen kinéletes volt a sors a mult esztendő alatt az akadémia tagjai iránt, oly kegyetlenül pótolta helyre a szünidőben mulasztásait. Az akadémia halottai: Karácson Mihály, az öreg történettudós, Greguss Gyula, kinek több munkáját korsoruzta meg a társaság, és egy hű tisztviselő: Saska Károly. Arany után Mátys Flórián szölot 1866-ban és a jelen évben tett utazásairól s tapasztalatairól a diplomatika terén. Veszprémben szét. László 1082-i oklevelét megvizsgálta, melynek eredetiségét, több okból kétségbe vonja. Ujában Esztergom archieumában kutatótt és hosszasan szölt szt. István híres 1001-ki diplomájáról, melylyel a pannonhalmi apátságot alapította. Ennek hitelességét viszont kemény szavakkal s nagy diplomatikai jártassággal védelmezi Szalay László és különösen Horváth Mihály ellen. Majd Szilágyi Sándor olvasott föl egy némely részletet Bartalva István utazásáról, ki Ausztria kolostorait járta össze a magyar egyházi zene történetéről irandó nagy munkája érdekében. Közöttörténeti fontosságú okmányokra is akadt, — többek között Mátys király 99 levelére. Ezután következtek a titkári jelentések, melyek közül legérdekesebb az, hogy a magyar hölgyek pályadíjára (Aesthetika kézikönyve) három munka érkezett, s hogy a Dél-Azsiában utazó Xantus egy kis geologiai gyűjteményt indított utnak muzeumunk számára.

*(Az állatkert) ez ideére is kapott engedélyt sorsjátékra, mely 105 különféle állatból összeállítva 80 nyereményt fog képezni. Ki lesz sorozva egy majom, 311 papagály, 12 különféle kecske, 12 tengeri nyul, s több más érdekes állatok. A kisorsolás október 10-én d. u. 4 órakor az állatkertben történik. Egy sorsjegy ára 40 kr., mely Fuchs J. rendező urnál a nagyhid-utcában, továbbá Szemek és Majer, és Kertész tőzsdéjében, az állatkerti pénztárnál, és számos egyeseknél kapható.

Egyház és iskola.

*(Gr. Andrásy Gyula miniszterelnök) Terobes községének Zemplénmegyében, mely birtokát képezi, egy szép tágas, épületet ajándékozott, azon feltétel alatt, hogy az felekezetenküli községy iskolának rendeztessék be. Ez épület előbb zárda volt s nemrég vette meg a gróf 2500 forintot.

*(A kath. autonómia előkészítő gyűlés) okt. 7-én kezdő meg ismét üléseit a főrendiház tanácskozási termében, a nemz. muzeumban. Az autonómia követek nagyrésze, valamint a magyar püspöki kar — egy-két tagot kivéve, már Pestre érkezett. A püspökök Budán a primási palotában okt. 6-án előlőgesen zárt értekezletet tartottak.

— (Az ágost. hitvallásnak ez idei konventje) okt. 6-án nyílt meg; b. Prónay főgondnok elnöklelta alatt. Az elnök megnyitó beszédében hangsúlyozta a törvényhozás által alkotott fontos törvényt a vegyes házasságok s a népnevelés ügyében, s aztán a gyűlés heliogyneok tárgyalására tért.

*(A pesti egyetem) az iskolai évet okt. 5-én nyitották meg, s ez alkalommal a jogi karnál Wenczel Gusztáv dékán tartott beszédet az egyetem hivatásáról, különösen hangsúlyozta az egyetem országos jellegét.

*(A bécsi egyetem) ez idei megnyitásánál az egyik szónokló tanár az egyetem multévi történetét adta elő. Ez alkalommal megérintette azt is, hogy a bécsi egyetem hallgatói között nem kevesebb, mint egyezer husz magyar ifjú volt. Különösen az orvosi egyetemen vannak nagy számmal a

magyar ifjak. E körülmény is egyik adat ahhoz, hogy mennyire szükséges reformálni egyetemi viszonyainkat.

Mi újság?

(Az aradi vértanúk emlékére) a honvédelmi központi bizottság által rendezett gyászistenisztelet október 6-án délelőtti 10 órakor ment végbe a pesti barátok templomában.

(Aradról írják:) Azon helyen, hol a tizenhárom tábornok kivégeztetett, Vass István honvédelmi elnök és Pászthy Mihály volt honvédfőhadnagy által az utóbbi költségén egyszerű kis emlékkő állíttatott fel, hogy megjelölésük azon hely, melyet a honfiai kegyelet mindig tisztelősen fog tartani, de melyről eddig még városunk lakosai közül is nagyon kevesen tudták, merre van.

Mindenesetre Vass I. és Pászthy M. urak elismerését érdemelnek, hogy a szabadsághősök tetemeit legalább ezentúl nem engedik jeltelenül porladozni.

(A Petőfi-szobor javára) Ungmege alispánja Horváth Gábor 100 forintot küldött be, mint Ungmege közönsége aláírás adományát.

(Tompai Mihály hawaii síremlékére) csak Gömörországban 1050 forintot gyűjtött be. Pedig nem is gyűjtöttek nyilvánosan. A síremlék szürke granitból lesz, s a felirat készítésére — az elhunyt költő özvegyének óhajta folytán — Arany Jánost kérték föl.

(Esküdtársai tárgyalás.) Hollán Ernő, közlekedési államtitkárnak Csávozszy Lajos (Skorpió), az „Ellenőr” segédszerkesztője ellen indított sajtóperben október 6-án volt a tárgyalás. A vád lapját ellenőrnékné ugyanaz a cikk képezte, mely miatt már a közlekedési miniszterium is beperelte Csávozszyt, kit azonban ez alkalommal az esküdtársak fölmentett. Most 9 szóval 3 ellen elmarasztalták. A bíróság vádlottat két havi fogságra és 100 forint pénzbüntetésre s 29 forint 4 kr. perköltség megtérítésére ítélte.

(Rómer Flóris) múzeumunk régiséggyűjtőjének óra, a kultusz-miniszter és közös külügyér ajánló leveleivel, több ausztriai és olasz múzeum meglátogatására indult. Itt az idők engedi, Dalmácia, Róma, Nápoly, Pompeji és Athén múzeumait is megismerli. Megemlítjük ezuttal, hogy az ő felügyelete alatt álló régiséggyűjtő angusztaban 10,283 vendég látogatta meg. Rendesen legtöbben voltak a vásárnapokon, holott azelőtt ép e napok-vásárnapok álltak a múzeum termei.

(Xántus János) megvalva a kelet-ázsiai expedíciótól, most Ázsia déli részeiben tesz tudományos utazásokat és szorgalmasan gyűjtögeti a természeti ritkaságokat múzeumunknak. Néhány nap előtt is igen pompás rovar-gyűjtemény érkezett tőle, és a mellékelt levélben jelentette, hogy rövid idő alatt 27 sokrétű különféle tárgyakból álló küldeményt indít utunk.

(A debreczeni lóverseny első napján) október 3-án nyertek a hölgyek díjat gr. Forgách László „Consideration”-ja; Debreczen város díjat gr. Szapáry Iván „Violet”-je; a handicapot (800 forint) Blaskovich Ernő „Zivatar”-ja; a kétévű versenyben B. Wenkheim Béla „Voltaire”-ja volt az első; a hundo-racennal nyert ifj. gróf Batthyányi László „Sylphje”.

(A honvédelovasság számára) a lóvásárlás Debreczenben már megkezdett az e célra kiküldött Heley honvéd alezredes és Bobory főhadnagy által.

(Egy éves színész.) Debreczenben közelebb „Szerafina” előadása alatt, írja a „D.” egyik színész jelenet közben a színpad között falatozni kezdett, de hírtelen be kelléven lépnie a színpadra, lenyelni nem tudta a falatot, s ez a közönség épülésére és mulatására az arcz egyik felének feldagálása és beszéd általi elárulása magát.

(Halálhíradások.) Somogy megyéből Udvarhelyről a következő gyászjelentést tettük: Becsde István, a belső-somogyi egyházmegyében kebeleztet szent-benedeki ref. egyház lelkésze, életének 68-dik lelképástorkodásának 36-dik évében szept. 26-án elhunyt. Mint lelkész híveinek volt lelki édes atya, s mint család atyja gyermekei boldogságát szíven hordozta. Gyászolják hátramaradt özvegye Király Mária, — gyermekei: Sándor udvarhelyi, és Zsigmond szobi ev. ref. lelkészek. — Tóth Gábor vasilói ref. néptanító, vidékén közközösségben állott férfi, Pesten a Rókus-kórházban elhunyt.

Nemzeti színház.

Péntek, okt. 1. Harmadszor. „Szerafina.” Színmű 5 felv. Irta Sardou; ford. Deák Farkas és Széplaludi. Szombat, okt. 2. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod.

Vasárnap, okt. 3. „A király házasságai.” Vigj. 3 felv. Irta Tóth Kálmán.

Hétfő, okt. 4. „A csapodár.” Vigj. 3 felv. Irta Sardou; ford. Szerdahelyi.

Kedd, okt. 5. „Borgia Lucretia.” Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Donizetti. (Doria de Chau Mari assz. fellépett.)

Szerda, okt. 6. „Eusebe gróf.” Szomorjáték 5 felv. Irta Laube H.; ford. Szilagyi.

Csütörtök, okt. 7. „A fehér nő.” Vig opera 3 felv. Zenéjét szerz. Boildieu.

(Szerafina, Sardou, e jeles francia színműírónak hírhedt darabja mult hó 24-dikén került először színpadunkra, s azóta már háromszor adták elő mindig tele ház előtt s a színészek mindig jobban és jobban működtek a közönségnek mind inkább tetszett. A darab meséje azon tény körül forog, hogy Szerafina azt hiszi, miként ifjúkori bohóságaiért és büneiért ki fogja engesztelni az eget ha ezen bűnének gyümölcsét, egyetlen gyermekét az ég menyasszonyává teszi; e hite szerint intézi egész életét tíz év óta, e szerint rendezi háztartását, életmódját, terveiit és teljesen meg van győződve, hogy ha minden úgy sikerül, a mint ő akarja, akkor ő megtisztul, nyugodni leend itt alant és üdvözölni fog oda fenn; — azonban minden tervei megbuknak s ez méltó büntetésé téveszméinek és bűnének. Leánya minden mesterkedése dacára sem lesz apóca, hanem nőül megy egy fiatal emberhez; másik leánya elhagyja házáat, állszenkelődését tárja fel előtte, s ő ott marad bárgyú férje és elődi barátjával. — Szerafina szerepével Prielle Kornélia birkózott meg, s ha nem is adta vissza teljesen az író intencióit, művészi egészét állított elének; s játéka újabb bizonyítványa volt teljes erőjében lévő művészi egyéniségének. Yvonne az ifjú leánya szerepében Lendvaine szépen játszott. Feleki, Szigeti (különösen a két utóbbi előadások), Komáromi öntudatosan alakították. A mellék szereplők közül Nádalyt kell megemlítenünk, ki újabb nagy haladást tanusit; továbbá Szigeti Jolánt, Niczkynét, Boér Emmát. A fordítás hű az eredetiehez, s dícséretre válik a fiatal fordítóknak. E darab, mely az állszenkelődést éles szatírával ostromozza, kétségkívül sokáig fenn fog maradni színpadunkon.

Szerkesztői mondanivaló.

— P. I. A rémkirály fordítása nem sikerült annyira, mint az általunk már közzétett; aztán kétszer egyet nem is közlhetünk. Felhívjuk figyelmét a fénys nyelven s műalkodás alakban van; ezek pedig a fordításban sokat vesztek. A görög antológiát nem szeretjük így megmodernizálni; de egyen kívül nem is igen jellesek a kiválasztott darabok. — J. urral alkalmasan közöljük a helyreigazítást.

— N. Kőrös. N. J. Sajnáljuk, hogy óhajtatásnak eleget nem tehetünk. Ilyesmit a nyomdában csak egyetlen példányban tartanak vissza, melyet a nyomda nem ad ki, minden nyomtatványból meg akarván egy példányt őrizni.

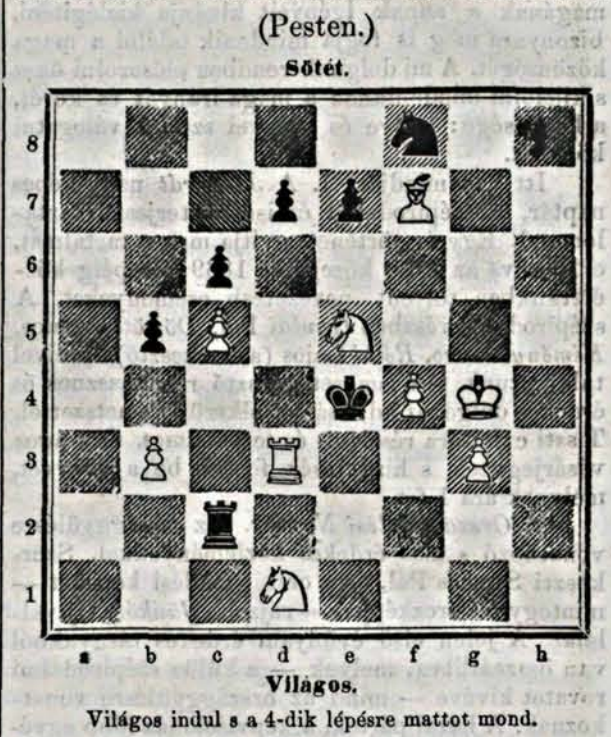
— Bank. Dr. B. Cikkét közölni fogjuk s hasonlókat máskor is szívesen vesszünk.

— Debreczen. K. K. A beküldött cikkek és rajz inkább az Archaológiai Közleményekben volna helyükön. Lapunk ilyesmit, csak ha épen nevezetes fölfedezés, adhat.

— Miskolcz. Cs. V. I. Az újabb rajz sokkal sikerültebb az elsőnél. Ez után fogjuk közölni. — Miskolcz. U. K. Az emlékről már jobb képet is kaptunk. — A Vasárnapi Újság régebbi évfolyamai. Eladó: a Vasárnapi Újság 1856, 57, 58, 59 évi egész, 1860 és 62-ki II. felévi, s 1863, 64, 65, 66 és 67-dik évi egész folyama. A legutóbbi folyamat kivéve, a többi mind köve van. Tudakozódhatni Pest, kertész-utca 154 1 szám, 4-dik ajtó. — P. F. urál.

SAKKJÁTÉK.

515-ik sz. f. — Lewin tanár és Vekerletöl (Pesten.)



Világos indul s a 4-dik lépésre mattot mond.

Az 510-ik számú feladvány megfejtése.

(Bayersdorfer-től, Münchenben.) Világos. Sötét. Világos. (a) Sötét. 1. Be3-g3 f4-g3; 1. Kd4-e5; 2. He4-d6 t. sz.; 2. He4-d6; Ke5-d6; 3. Hd6-b5 matt. 3. Bg3-g6 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: Gr. Festetics Benno. — Cádvdron: Kling Iván. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési feltételek

A VASÁRNAPI UJSÁG

és Politikai Ujdonságok-ra

(„Országgyűlési Beszédár”-ral s más rendkívüli mellékletekkel.)

Postán küldve vagy Budapestre házhöz hordatva:

A két lap együtt: Évnyegyedre (okt.—decz.) 2 ft. 50 kr.

Csupán Vasárnapi Ujság: Évnyegyedre (okt.—decz.) 1 ft. 50 kr.

Csupán Politikai Ujdonságok: Évnyegyedre (okt.—decz.) 1 ft. 25 kr.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek tisztelet-peldányal kedvezkedünk.

A pénzes levelek bérmentes küldése keretük.

Teljes számú példányokkal július 1-től kezdve meg folyvást szolgálhatunk.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM

Két Illésy (két arczképpel). — Romhányi (vége). — Egy császe kává (vége). — Az egyetemi növénykert (két képpel). — Természetes kísérletek (vége). — Az idei északi fények. — Egyveleg. — Tárház: Levelek a magyar birodalom keleti széléről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

TÜRSCH F. váci-utca 19. sz. a „Nagy Kristóf” mellett. feherneműek, csipke- és menyasszonyi-készletek raktárából. Kész öltözékek és menyasszonyi ruhák. A derek mérték szerint készítették, az alj mindig a legutolsó párisi divat után. Vidéki megrendeléseknél kérem a mértéket Centiméterrel mérve vagy egy jól álló derekat, a ruhaalj előhossza mértékét, a netalán egyéb megjegyzésekkel együtt beküldeni. 1 moll öltözék, kész derékkal, övvel és alsó szoknyával együtt, 30, 36, 45, 50, 60 forint és feljebb. 1 tarlatán öltözék, övvel és alsó szoknyával együtt, kész derékkal 30, 36, 40, 50 forint és feljebb. 1 menyasszonyi moll öltözék, myrtussal díszítve, 40, 50, 60, 70 ft. és feljebb. 1 menyasszonyi öltözék, illusionból vagy brüsseli tüllből, myrtussal díszítve, 70, 80, 90, 100 forint és feljebb. 1 menyasszonyi atlasz vagy tafeta öltözék díszítve 100, 120, 150 forint és feljebb. 1 menyasszonyi sima fűtyöl 2,75, 4, 8 forint; himzett 4,75, 6—20 ftig. Az említett szöveteken kívül más szövetekből is készítenek ruhák. Nagy választék mindenféle crinolinokból, különösen estélyi öltözöttekhez ajánlom az uszlyos crinolit, darabja 7, 8, 12 forint. Legújabb fehér léször alsó szoknyák 4, 5, 6, 8, 10, 12 forint. 634 (1-6)

KURTZ ALAJOS újonnan nyitott papirkereskedése PESTEN, a hatvani- s magyar-utca sarkán (az orvosi kar épületének átellenében) ajánlja gazdagon felszerelt raktárát mindennemű író-, levél- és rajz-papirok, ugyszinte mindennemű író- és rajz-eszközök, és mindenféle iskolai szükségletekben nagy választék! valamint nagy raktárát minden fajta vonalozott kereskedelmi- és ipar-könyvekben a legújtanosabb árak mellett. Nemkülönb mindenféle levél-papirok monogrammal és névnyomattal elkészítettek. 618 (4-7) 100 db. 8-rét levél-papir névvel vagy két betűvel — ft. 50 kr. 100 „ „ finom „ „ „ „ — „ 80 „ 100 „ „ „ monogrammal „ „ „ „ 1 „ 20 „ 100 „ „ „ szines „ „ „ „ 1 „ 20 „ 100 „ látogató-jegy könyvomat „ „ „ „ — „ 90 „ Minden fajta nyomdai munkát a leggyorsabban s legújtanosabban eszközöztetnek, ugyszinte mindennemű bőrdíszárak, mint fénykép-albumok, író-mappák, jegyzőkönyvek, pénztárca, tintatartók nagy választékban kaphatók.

Függönyök 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft. és feljebb Türsch F.-nél Pesten, váci-utca 19-ik szám alatt. 611 (4-4)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám), megjelenetek és minden hiteles könyvadásul kaphatók: Horváth Mihály. A magyarok története rövid előadással. Negyedik javított kiadás. 1868 (586 lap, 8-rét) velinpapíron, angol vászonba kötve 4 ft. 50 kr.

Revolverek. A t. cz. vidékiek és utazók személy-biztonsítására ajánlhatom legjobb rendszer szerinti és jól kipróbált revolvereimet, melyekkel egy perc alatt 6 erős és biztos lövés tehető; ugyanannyi idő alatt pedig újra megtölthetők. Ily revolverek az önvédelemre minden eddig feltalált fegyverek közt legbiztosabbak. Legnagyobb választékban nálam, következő árak mellett kaphatók u. m. 1 Revolver 6 lövéssel 7 milliméternyi 17 ftől 25 ftig 1 „ ismét nagyobb 6 lövéssel 9 milliméternyi 20 „ 35 „ 1 „ ismét még nagyobb 6 lövéssel 12 milliméternyi 22 „ 40 „ 1 kisebbzerű zsebrevolver (Faust-Revolver), mely zsebben kényelmesen hordható Ezenkívül minden hozzátartozó tok és töltéssel is szolgálhatunk. Nem tetszés esetében a fegyver 14 nap alatt kicseréltetik. Unschuld Ede, fegyverkészítő és kereskedő Pest, váci-utca „a levélhez.” 494 (11-16) Vidékről megrendelések a leggyorsabban utánvét mellett eszközöltetnek.

Csak A Takatsi-nál a „völegényhez.” kapható: darabja 2 ft. 75 kr. szép dísz chiffon-szoknyák; „ 2 ft. 20 kr. fésülő gallérok; „ 1 ft. 60 kr. háló ujjasok perkal; „ 2 ft. „ „ „ barohent; „ 1 ft. 30 kr. „ „ „ „ 528 (2-2) „ 1 ft. 50 kr. „ „ „ „ barohent; „ 50 kr. nyílt gyermek ingek; „ 30-35 kr. batiszt zsebbeliek szinszéles; „ 3 ft. 50 kr. férfi flanel Garibaldi ingek. Kis hid-utca a vastuskóhoz czimzett házban.

TÜRSCH F. váci-utca 19. sz. a „Nagy Kristóf” mellett. feherneműek, csipke- és menyasszonyi-készletek raktárából. Gyermekek-vászonneműek: Nyitott gyermek-ingek 90 kr., 1, 1,20, 1,75, 2 forint és fölebb. Hosszú vánkások vászon- vagy perkárból, 3,75, 4,50, 6, 8—12 ftig. Piquet-takarók 1,50, 2, 3, 4, 6 forint. Vászon-főkötőcsékek 42, 65, 80 kr. Háromszegletes kendőcsékek 40, 50, 60, 80 kr. Szorítók, szélesség és hosszúság szerint, 25, 35, 50 kr. Szakállak, piquet-ből vagy viaszos tafatából, 32, 45, 60 kr. Pólýszalag, fehér vagy szines, 70, 80, 90 kr. Hosszú vánkossa való levarrt betét-paplan 2 forint 10 kr. Pollenkák vászonból 65, 75, 80 kr.; viaszos tafatából 65, 70 kr.; flanelből ki-varrva, 1, 1 forint 20 kr. Szótt zubonykák 50, 60, 70, 80 kr.; kötötték 90 kr., 1,20, 1,50, 1 ft. 75 kr. Zubonykák és főkötőcsékek együtt; kőve, horgolva vagy hálózva 1,50, 2, 2,75, 3 forint 50 krig; szalaggal díszítve 2, 2,50, 3, 4 forint. 632 (1-6)

Az iskolák kezdetével ajánlja Takatsi A. „völegényhez.” Fin ingeket chiffonból: 6 éves 1 ft. 10 kr., 10 éves 1 ft. 20 kr., 14 éves 1 ft. 30 kr. Sineseket: 6 éves 1 ft. 20 kr., 10 éves 1 ft. 30 kr., 14 éves 1 ft. 40 kr. Vászonból: 6 éves 1 ft. 30 kr., 10 éves 1 ft. 50 kr., 14 éves 1 ft. 75 kr. Vászon lábravalók: 6 éves 1 ft., 8 éves 1 ft. 15 kr., 10 éves 1 ft. 20 kr., 12 éves 1 ft. 30 kr., 14 éves 1 ft. 35 kr. 529 (2-2) Kishid-utca a vastuskóhoz czimzett házban.

Mindennemű takarópapiros (Makulatur) kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz. A „Corvina” legújabb kiadványai: Természetképek. Irta Greguss Gyula. Első füzet 10 ft. Ára 30 kr. A magyar nép naptára. 1870. évre. 11 ft. Ára 30 kr. A Corvina naptára. 1870. évre. 7 ft. Ára 16 kr. Toronyi Tamás. Történelmi rajz. Irta György Deák. 2 ft. Ára 8 kr. Dallos könyv. 6 ft. Ára 20 kr. Zrínyi Miklós. Szigetvár hős védelme. Képekkel. 2 ft. Ára 5 kr. Kaphatók: Petrik Géza (előbb Osterlamm Károly) könyvkereskedésében, mint a „Corvina” társulat buda-pesti főügynök-généál. 630 (1-2) Megrendelések vidékre utánvét mellett azonnal teljesítetnek.

HETI-NAPTÁR. Table with columns for Hónapi-és hetnap, Katholikus és protestans naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap (hossza, kel, nyugv.), Hold (hossza, kel, nyugv.). Rows for October 10-16 and September/October 28-30.

Olcso pipere cikkek.

1 szines perkaill gallér 6 kr.
 1 pár perkaill kézelő 12 kr.
 1 himzett álló gallér 12 kr.

Kézelő és gallér 40 kr., 50 kr., 75 kr., 1 forintig.
 Jabots és moll-csokor 40 kr., 60 kr., 1 forintig.

Stuard gallérok 60 kr., 1 ft., 1 ft. 50 kr.
 Selyem cravattok 15 kr., 20 kr., darabja
 Pongyola főkötők 75 kr., 1 ft., 1 ft. 75 kr. és a legfinomabb
 fehérneműk minden áron.

TÜRSCH F.-nél
 Pesten, váci-utca, 19-dik szám alatt.

Bécs, Bognergasse Nr. 1. Pest, váci-utca 21. sz.

Megnyitási hirdetés.

Buzdítva ama szép eredmény által, melyet az 1857. év óta Bécsben fennálló s kitünően ismert,

„zur Stadt Wien“

cimzett női divat-terem három évi birtoklása alatt tapasztaltam, szükségesnek látom itt Pesten is egy fiók divat-terem nyitását a

váci-utca 21-dik szám alatt, az 1-ső emeleten,

a Kristóf-tér szögletén.

Követve eddigi elvoimat a divat-készítmények, a legfinomabb izlés kifejtése s a legszolidabb szolgálat terén, oly vevő-kört reménylek nyerhetni, melyet részemre megtartani, legbuzgóbb törekvésem leendő. Különös figyelmet fordítok a kiházasítási kellékek átvételére, mérsékelt áron, noha helyiségemben mindennemű divatcikk csak a legfinomabb nemből készíttetnek.

Remélve, hogy a t. cz. közönség számos látogatása leendő osztály-részem, mely tisztelettel maradtam

639 (1)

Wiener József.

A terem folyó évi október 7-én nyitják meg.

Kollarits József és Fiai

„YPSILANTIHOZ“

cimzett legelő

vászonruha gyári raktárban

váci-utczában Pesten,

kaphatók a legelősebb árakon s legnagyobb választékban

mindennemű kész fehérneműk férfiak, hölgyek és gyermekek számára.

Férfi-íngek, rumburgi, irlandi vagy hollandi vászomból, darabja 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft.

Férfi színes íngek, 1 ft. 50 kr., 1 ft. 80 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft.

Férfi pamut madapolan íngek, 1 ft. 50 kr., 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft.

Férfi-gatyák, magyar, félmagyar és francia mintában, félvászonból 1 ft. 10 kr., 1 ft. 50 kr., 1 ft. 55 kr., 1 ft. 60 kr., valódi vászomból 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr.

Férfi gallérok, kézelők, divatos nyakkötők, harisnyák és minden fajú vászon és batizst zsebkendők és esernyők.

Hölgy vászon íngek, sima 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft. himzett 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5—14 ftig, a legújabb francia mintában 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft.

Hölgy francia derek-fűző, 1 ft. 50 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr.

Hölgy perkaill-corsettek, 1 ft. 85 kr., 2 ft. 20 kr., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 12 ft.

Hölgy alszoknyák, krinolinok, lécszoknyák, hölgy alsónadrágok, perkaill, esik és piquet barchetből, hálókötők, harisnyák s mindenfajú zsebkendők, szintegy gyanju szövött alsómellény s nadrágok és harisnyák, urak s hölgyek számára.

Fü vászon íngek, 2 évesnek 1 ft. 80 kr., 2 ft., 4 évesnek 1 ft. 90 kr., 2 ft. 10 kr., 6 évesnek 2 ft. 10 kr., 2 ft. 40 kr., 8 évesnek 2 ft. 20 kr., 2 ft. 45 kr., 10 évesnek 2 ft. 30 kr., 2 ft. 65 kr., 12 évesnek 2 ft. 40 kr., 2 ft. 90 kr., 3 ft. 50 kr., 14 évesnek 2 ft. 65 kr., 3 ft. 15 kr., 4 ft., 16 évesnek 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. Finom színes és fehér madapolan íngek minden nagyságra és árban.

Leány íngek, sima s himzetek, leány corsettek, nadrágok, alszoknyák és harisnyák. Továbbá ajánljuk legnagyobb vászon-raktárunkat rumburgi, hollandi és irlandi vászont, végét 27, 28, 30, 32, 35, 40, 50—120 ftig, creas vászont 12 ft., 12 ft. 50 kr., 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 25 ft.

Vászon törülközők, kötege 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft. 12—20 forintig. 605 (4—9)

Színes agyli kanavászon, vége 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13—16 ftig.

Asztalkendők, kötege 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 7 ft. 50 kr., 8—12 ft.

Abroszok és asztali terítékek, 6, 8, 10, 12 és 24 személyre.

Nagy választékban függönyök, ág- és asztal-terítők, kavés abroszok, s csomaggal megkezdők.

Menyasszonyi készletekkel kész fehérnemű és vászonruhaiban a legnagyobb választékban szolgálhatunk.

Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük.

Rendelések még a levél érkezése napján legjobban eszközölhetnek, s a csomagolást nem számítjuk.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.), megjelentek és mindenféle könyvkereskedésben kaphatók:

OKMÁNYTÁR

Magyarország függetlenségi harczának történetéhez 1848—1849.

Közi

PAP DÉNES.

Első kötet.

(Kétszázhuszonhét okmánnyal.)

N. 8-rét (424 lap) füze 3 ft.

Második kötet.

(Háromszázötvenhat okmánnyal.)

(8-rét464 l.), füze 3 ft. 60 kr.

MOLL SEIDLITZ PORA

MOLL A.

védjegye

Kitüntetve jutalom - emlék - pénzérem a párisi világiállításban 1855-ik évről.

Központi szállítási rakhely a „golyához“ címzett gyógyszer-tár Bécsben.

ÓVAS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adatnak el, melyek saját utasítványaimmal szorúl szóra azonosak és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így káulakra nézve gyártmányaimmal könnyen összetévesztethetők, — minél fogva azon szándékkal mindenkit ezen hamisítványok megvételétől: hogy az általam készített Seidlitz-porok minden egyes katulyát, valamint az adagok papírját hivatalosan leteteméyezett védmárkkal vannak ellátva.

Ára egy bepecsételt eredeti katulyának 1 ft. — Használati utasítás minden nyelven.

E porok, rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert háziszerek között tagadhatatlanul az első helyet foglalják el; — mint azt sok ezer, a nagy császár birodalom minden részéből került s kezeinknél levő hálaíratok a legrészletesebben tanúsítják, hogy e porok **rögzött szorulásoknál, emésztésihiány és gyomorhevél; továbbá: gör-csök, vese- és ideges bajokban, szivdobogással, idegesség okozta fájással, vértódulással, csuszos fogfájással, végül hysteriára, búkóra és huzamos hányásra hajlammal** stb. a legjobb sikerrel alkalmazhattak, s a legtartósabb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelemben igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly beteg részéről, kik miután nálok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógymód eredménytelenül kimerítették, az egyszerű háziszereket folyamodtak, és ebben rongált egészségüknek helyreállítására oly soká eredménytelenül keresett gyógyszer meglegék. — Ez elismerőiratok szerzői között a társadalomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mező gazdák, tanárok és hivatalnokok, sőt gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviselők, kiknek ezeltől még a leghírhedtebb gyógyszer-sok sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségük csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állítottott helyre.

A főraktár létezik:

PESTEN TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám alatt.

KUHL JÓZSEF ur kereskedésében, granátos-utczában.

Ezen czégek alatt szintén megrendelhető:

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsirolaj is.

Ára egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegek el vannak látva védmárkkal és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatásosabb májhalzsirolaj a Dorsch-balaknak leggondosabb egybegyűjtése és kiváló tisztasága által van meggyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelést alá nem vonatot, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az állatoktól a természet által nyilatott. — E valódi Dorsch-májhalzsirolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelesebb gyógyszer a mell-és tüdőbajokban, scrophulus és rachitis, közsvény és csusz, idült bőrkütes, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban alkalmaztatik.

MOLL A., „zum Storch“ Tuchlauben.

503 (18—50)

Csak alapos gyógyítás biztosít utóbajok ellen.

Titkos

betegségeket s tehetetlenséget

(férfi gyengeség.)

katonai és polgári kórházakban sikeresen használt egyszerű módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az utjoman keletkezettek 48 óra alatt) gyógyítja **Wells J.** gyak. orvos és szülész, az itteni cs. kir. garnison főorvosában kizsárgált osztályorvos, minden alkalomatossággal egy a titoktartás, mint a gyógyszerelőkhoz jól beosztott rendelő-intézetében Pest, kis mező-utca 33. sz. 1. emelet. (a „Terézváros“ címzett gyógyszertár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponként reggel 7 óráig és délután 1—4 óráig.

Férfiak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.

Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik.

597 (8—12)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).



Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyezer használt peit sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többször ígatásnál csak 7 krba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: **Oppelik Alajos**, Wollzeile No. 22. és **Hansenstein és Vogler** Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Than Mór.

Meg vagyunk győződve, hogy nincs szükség ez életrajzot azzal kezdeni, miszerint: Than Mórban egy kitünő művészt ismertettünk meg. Neve és művei egyaránt ismertettek. Nevével sokszor találkozik a közönség a hírlapokban, s műveit ott látja nagy számmal a muzeumban, redutban, tehát ép azon két helyen, melyeket minden Pestre ránduló meglátogat. Ezenkívül körutakban is majd minden szobát díszítenek műveinek másolatai.

Incább arról kellene szólnunk bevezetésképen, hogy a képzőművészet mily mostoha körülményekkel küzd nálunk, s kiket e pálya harcosszává avat nemes ösztönük, mily kelemetlenségekkel, részvétlenséggel és nélkülözéssel küzdenek. Hanem ez is sokszor el volt már mondva, s csak azért emlíjük meg, hogy ismételjük amaz igazságot, mely szerint a valódi hivatás és tehetség szétvári az akadályokat, s mint a repkény a kopár falakon, belső ereje folytán megzmosodik s hatalmasan szétterül.

A ki tudja, hogy nálunk — hol főuraink pazar bőkezűsége annyira ismeretes — a képzőművészet az arcképezés, egy-egy életkép vagy kisebb tájkép által már kielégíti a műpártolás legmagasabb igényeit, az elképzehető, mennyi küzdelemmel kell megbirkózni, és mily sokszor kell győzni (a nélkül hogy ezt pihenés követhető), míg valaki oly polezra jut, hogy mint történelmi festész a művészvilág előtt is (melynek mi alig képezzük egy kis zugát) tisztelt és ismert nevet vihathott ki.

Than Mór ezek közé tartozik, és tisztelet, elismerés mind azoknak, kik még mellette szintén ezek közé tartoznak, s kik festészetiünknek nemcsak alapját vetették meg, hanem kitartóan és nemcsak buzgalommal törtek előre, hogy festészetiünk az általános színvonalra emelkedjen.

Nagyon tanulságos lenne elsorolni mindazon festményeket, melyeket Than készített,



THAN MÓR.

Thant, holott tehetsége nagyobb művek alkotására utálja. Cornelius nem tudta, hogy mit tesz magyar művészeknek lenni. Akkor még az a szerény állami segély sem volt, melyben a kormány most részesíti a művészetünket az általános színvonalra emelkedjen.

Egyedül a pesti műegylet volt a hazai művészet kimondhatlan szerény moecenása.

1828. jun. 5-én született Ó-Bécsén s ifju éveiben a jogi pályára készült. A festészethez már korai ifjúságában vonalmat érzett, s mint tanuló Pestre jövéen, e vonalom vezette Barabáshoz, kitől az első rendszeres oktatást nyerte. Sokat rajzolt, s festett több oltár-képet is, — melyeket 1848-ban Ó-Bécsén elpusztítottak. Hasonló sors érte első történelmi festményét is, mely Wesselényi Ferenczet és Széchi Máriát ábrázolta.

A 48—49-ki mozgalomban Than a táborban volt, de rongált egészsége miatt mint harezos nem vehetett részt; hanem szorgalmas vázlatokat rajzolt a hadjáratról. Ez érdekes és történelmi hűség szempontjából igen fontos vázlatokat a bécsi kormány elkobozta és megsemmisíté. Ugyanis 1851-ben egy barátja által hozzá, Bécsbe, küldött levél folytán elfogták, s csak két hó múlva bocsáták szabadon; de vázlatai ott maradtak.

1850-ben ment Bécsbe, hol a jeles Rahl-tól ohajtott tanulni, ki ép akkor állította föl festészeti iskoláját. Rahl látva a fiatal festész forradalmi vázlatait, szívesen fogadta tanítványai közé. Itt festé Than (Rahl biztatására, ki már vázlatban látta) „Nyári Lőrincz és Pekry Szolnoknál“ című művét, mely jelenleg a nemz. muzeumban van, s melylyel a festész a bécsi műkiállításban is dícséretet aratott.

Tanulva és megfeszített szorgalommal dolgozva segélyezte önmagát, s Németországon és Belgiumon keresztül Párisba utazott. De Páris művészeinek könnyedsége nem volt Thanra hatással, ki most az olasz föld klasszikus mestereit ohajtotta volna tanulmányozni. Egy évig időzött Párisban, s ez idő alatt készítette el Latinovics Lajos megrendeléséből a „Mohácsi csata“ című festményt, melyet Tomori Anasztáz köre rajzoltatván, a „Hölygfutár“ mellett is megjelent; a „Vas. Ujs.“ egyik régebbi évfolyama pedig fametszvényben közölte.